

VLAAMS PARLEMENT

ZITTING 1995-1996

10 JULI 1996

BELEIDSBRIEF

Musea

ingediend
door de heer Luc Martens,
Vlaams minister van Cultuur, Gezin en Welzijn

INHÓUDSTAFEL

INLEIDING

1. Het museum : knooppunt in de culturele samenleving	5
2. Een relevant beleidsinstrument	7
3. Het institutionele kader : een netwerk van actoren	8

HOOFDSTUK I. EEN ANALYSE VAN HET MUSEUMLANDSCHAP

1. Het aanbod: dicht bevolkt en verscheiden	10
2. Een stand van zaken	11
3. Het beleid op de verschillende overheidsniveau's	16
3.1 Vlaamse Gemeenschap	16
3.2 Provinciaal museumbeleid	18
3.3 Gemeentelijk museumbeleid	21
4. Ondersteunende instellingen	23

HOOFDSTUK II. UITGANGSPUNTEN EN DOELSTELLINGEN VOOR EEN MUSEUMBELEID IN VLAANDEREN

1. Algemene uitgangspunten	26
2. Doelstellingen van een museumbeleid	30
2.1 Een kwalitatieve structurering van het museumlandschap	30
2.2 De kwaliteit van de museale werking verhogen	32
2.2.1 De collectievorming optimaliseren	33
2.2.2 Het behoud en beheer van de collectie bestendigen	36
2.2.3 Gericht en vernieuwend wetenschappelijk onderzoek	37
2.2.4 De publiekswerking stimuleren	37
2.3 De samenwerking tussen musea stimuleren	39
2.4 Participatie van het publiek bevorderen	40

HOOFDSTUK III. BELEIDSINSTRUMENTEN

1. Een wettelijk instrumentarium	42
2. De financiële ondersteuning (subsidies)	46
3. Overkoepelende initiatieven ter ondersteuning van musea	48
3.1 Museumconsulentschap	48
3.2 Steunpunten ter begeleiding van de musea	49
3.3 Opleidingsinitiatieven	50
4. Sturingsinstrumenten	50
4.1 Complementariteit tussen de verschillende overheidsniveaus	50
4.2 Samenwerking tussen musea	53
4.3 Opdrachtenbeleid	54

5. De musea van de Vlaamse Gemeenschap	54
5.1 Het Koninklijk Museum voor Schone kunsten te Antwerpen	55
5.2 Het Kasteel van Gaasbeek	58
5.3 Het Museum voor Hedendaagse Kunst te Antwerpen	59
SYNTHESE	
Hoofdstuk I	61
Hoofdstuk II	62
Hoofdstuk III	65
BIJLAGEN	69

INLEIDING

“Is er een crisis in de museumwereld of is deze opvatting een even groot cliché als de gedachte dat de roman dood is en het toneel in een identiteitscrisis verkeert?” [Roelof Van Gelder - NRC-handelsblad]

Voor een gemeenschap heeft het valoriseren van haar cultureel erfgoed een cruciale betekenis. Het gaat om cultuurobjecten die op een bijzondere wijze de identiteit en de creativiteit van een volk belichamen. Het cultureel patrimonium *heeft en geeft* betekenis. Door haar cultureel erfgoed verwerft een gemeenschap een eigen plaats binnen de grotere internationale verbanden. Het is evident en cruciaal dat deze rijkdom voor die gemeenschap zelf bewaard wordt. Cultuurbehoud wordt dan het doorgeven van die cultuur aan de volgende generaties, in de continuïteit en de dynamiek van de culturele ontwikkeling zelf. Het museum is daartoe het instrument bij uitstek.

Met deze beleidsbrief wil ik enerzijds de maatschappelijke noodzaak van musea aanduiden en anderzijds een aanzet geven tot een beleid gericht op de kwaliteit van de museale collecties én op de kwaliteit van de functies die musea voor het publiek vervullen. Tegelijk wil deze nota ook uitnodigen tot een open gedachtewisseling met het museale veld, met de gemeentelijke en provinciale overheden. Ik wens dat er zo een ruim publiek debat ontstaat over het huidige en toekomstige museumbeleid in Vlaanderen.

1. Het museum: knooppunt in de culturele samenleving

De musea - en in ruimere zin het ontstaan van collecties - vinden hun grondslag in meerdere, diepmenselijke behoeften: de drijfveer tot verzamelen, het bijhouden van waardevolle getuigen, de drang naar kennis, de zorg voor de volksofvoeding. Van huis uit heeft het museum meerdere, elkaar aanvullende functies: verwerven/bewaren, wetenschappelijke interesse en onderzoek, educatie,...

Deze beleidsbrief sluit in zijn kernbegrippen aan bij de internationale ontwikkelingen in de museumsector. In dit perspectief noemen wij de volgende basisfuncties: de collectievorming (het verzamelen), het behoud en beheer van de collectie, het wetenschappelijk onderzoek en de publiekswerking. Dit takenpakket laat zich tweevoudig lezen: een objectgerichte werking (het verzamelen, het bewaren en beheren, het bestuderen van de collectie) en een publieksgericht aanbod (de educatieve werking, vorming en cultuuroverdracht). Deze twee opdrachten - cultuurconserverend en cultuurpedagogisch - zijn gelijkwaardig.

Een hedendaags museumbeleid zal werk maken van een 'integrale' aanpak. De uitdaging bestaat erin dat de zorg voor het erfgoed niet ophoudt bij het verwerven/bewaren maar zich verderzet in het beheren en het ontsluiten van de collecties.

Deze beleidslijn sluit aan bij wat het ICOM (International Council of Museums) als museumdefinitie hanteert:

“een museum is een permanente instelling, ten dienste van de gemeenschap en haar ontwikkeling, toegankelijk voor het publiek, niet gericht op het maken van winst, die de materiële getuigenissen van de mens en zijn omgeving verwerft, behoudt, wetenschappelijk onderzoekt, presenteert en hierover informeert voor doeleinden van studie, educatie en genoegdoening”.

De laatste decennia groeide het besef dat het museum geen afzonderlijke, statische instelling is. Vandaag heeft een museum een specifieke taak en verantwoordelijkheid in de maatschappij. Zij is een dynamisch centrum, een knooppunt dat stuwt en verzamelt, werkingen initieert en coördineert. Een rijk en divers aanbod van musea vormt een basisgegeven in de actieve samenleving, een cruciale voorwaarde voor de kwaliteit van het leven. Het museumlandschap beïnvloedt het maatschappelijk gebeuren en dit op talloze manieren.

Het ICOM-congres in Den Haag (1989) duidde deze specifieke opdracht aan met de term “cultuur-generator”. *Het museum ontwikkelt cultuur.* Het maakt - op eigen initiatief of in samenwerking met anderen - programma's die bij de bevolking een cultureel proces in gang

zetten. Als beleidsinstrumenten brengen musea - door hun werking zelf - waarden bij: reflectie, kennis, inspiratie, creativiteit.

2. Een relevant beleidsinstrument

In een tijd die gekenmerkt wordt door snelle en ingrijpende maatschappelijke veranderingen, worden aan alle belangrijke voorzieningen nieuwe vragen gesteld. Ook het museum voelt die uitdagingen. Er is de voortschrijdende internationalisering, de tot de verbeelding sprekende technologische vernieuwingen, de toenemende complexiteit van structuren en relaties, de verscheidenheid aan behoeften en waarden. In dit licht heeft de cultuur in het algemeen, en het museum in het bijzonder, een dubbele maatschappelijke functie: versterker zijn van het zelfgevoel van de burger en bron van reflectie op de samenleving. Daarenboven is een representatief museum voor iedere buitenlandse gast een hotel van onze cultuur.

De opdracht bestaat er enerzijds in een beleid te voeren dat de hele bevolking mogelijkheden biedt tot persoonlijke ontwikkeling en maatschappelijke vorming en anderzijds de Vlaamse culturele relevantie te toetsen aan een internationaal publiek.

Via materiële relicten bewaren musea cultuurbeelden en waarden uit het verleden en geven er een hedendaagse betekenis aan. Daarom zijn ze van vitaal belang voor het vormen van de culturele identiteit van een gemeenschap, voor het besef en de verdere ontwikkeling ervan. Musea kunnen een proces van bewustwording op gang brengen. In dit licht is de collectievorming van hedendaagse cultuur zo belangrijk omdat actuele tendenzen intuïtief zichtbaar en ervaarbaar worden voor het publiek.

Dit geheel aan functies en potentialiteiten maakt van het museumbeleid een kwalitatieve investering, een verantwoordelijkheid en een taak van de overheid op alle niveaus.

Ik heb de ambitie om in overeenstemming met mijn algemene beleidsnota, een Vlaams cultuur- en welzijnsbeleid te ontwikkelen dat iedereen de kans geeft een identiteit te vormen. In deze samenhang kunnen musea - naast andere initiatieven - een belangrijke rol spelen. Ze kunnen

maatschappelijk geëngageerde beleidsinstrumenten worden bij de uitbouw van een cultuurpolitiek.

3. Het institutionele kader: een netwerk van actoren

De staatshervorming van 1970 hevelde de culturele bevoegdheden over naar de gemeenschappen. Sindsdien is de Vlaamse overheid verantwoordelijk voor de instandhouding van en de zorg voor het culturele erfgoed van de gemeenschap. Ook de cultuurparagraaf in het Europees unieverdrag van Maastricht vestigt hierop uitdrukkelijk de aandacht.

Zowel door sociale emancipatie als door uiteenlopende economische ontwikkelingen is er de jongste jaren een groeiende belangstelling voor het culturele erfgoed. Ook de Europese integratie versterkt het besef van culturele eigenheid.

Deze belangstelling komt onder meer tot uiting in de groei van het cultuurtoerisme, de promotie van de 'kunststeden', de massale opkomst voor de Open Monumentendag, het stijgend museum- en tentoonstellingsbezoek, de organisatie van allerlei culturele manifestaties in kastelen, kerken en andere historische gebouwen.

Zowel de overheden als instellingen, verenigingen en particulieren ijveren voor de vrijwaring van ons cultureel patrimonium. Voor wat het onroerend erfgoed betreft was er recent de oprichting van de Stichting Vlaams Erfgoed en de Monumentenwacht Vlaanderen. Het roerend erfgoed kan rekenen op bescherming binnen de museumstructuur, naast de zorg van de kerkfabrieken, de oudheidkamers en de vele heemkundige kringen. Ook het vaak gedreven engagement van de privé-verzamelaar geeft ons cultureel erfgoed een breder draagvlak.

In haar regeerakkoord van juni 1995 verwijst de Vlaamse Regering uitdrukkelijk naar de maatschappelijke betekenis van cultuur: "Een van de grootste uitdagingen bij de verdere ontwikkeling van Vlaanderen is de bevordering van het belang en de waarde van cultuur. Een gemeenschap die geen plaats inruimt voor culturele waarden, ondergraaft zichzelf. Cultuur is nooit overbodige luxe. Het gaat immers om essentiële menselijke en maatschappelijke

waarden. Persoonlijke creativiteit, artistieke ontplooiing, maatschappelijke vorming en een intens gemeenschapsleven brengen ons in contact met anderen, met verschillende opvattingen en visies, openen een venster op de wereld.”

HOOFDSTUK I

EEN ANALYSE VAN HET MUSEUMLANDSCHAP

1. Het aanbod: dicht bevolkt en verscheiden

Vlaanderen telt **meer dan 370 musea** waarvan een vijftigtal op Brussels grondgebied. Een zeer groot aantal, rekening houdend met de beperkte oppervlakte waarover de musea verspreid zijn.

Ook de onderlinge verscheidenheid is groot en dit op meerdere vlakken:

- de aard en de omvang: kunst en toegepaste kunst; historische musea, heemkundige, etnografische, wetenschappelijke, technische, thematische; ...;
- het belang van de collectie: internationaal, nationaal, regionaal en/of lokaal belang;
- de toegankelijkheid: sommige alleen geopend op afspraak, andere enkele dagen per maand of per week, nog andere vrijwel permanent toegankelijk;
- het beheer: privé (meestal v.z.w.'s), gemeenten, provincies, OCMW, Vlaamse Gemeenschap, federale musea, gemengd beheer,

Wat deze instellingen onder dezelfde noemer brengt, is het begrip “museum”, ook al bouwen ze vandaag niet allemaal een volwaardige museumwerking uit.

De **Brusselse musea** laten zich wat betreft hun relatie met de Vlaamse Gemeenschap in drie categorieën indelen:

- musea die behoren tot de federale wetenschappelijke en culturele instellingen of tot federale openbare instellingen : de Koninklijke Musea voor Kunst en Geschiedenis, de Koninklijke Musea voor Schone Kunsten, het Museum van de Nationale Bank, het Museum van Post

en Telecommunicatie en het Museum van het Koninklijk Belgisch Instituut voor Natuurwetenschappen;

- eentalige musea die niet van de federale staat afhangen: enkel het Archief en Museum van het Vlaams Leven te Brussel valt hier momenteel onder;
- tweetalige musea die niet van de federale staat afhangen, ook gedefiniëerd als biculturele instellingen of instellingen waarvan de activiteiten gericht zijn tot de leden van beide Gemeenschappen: de meeste Brusselse musea behoren tot de laatste categorie.

Verder wil ik de aandacht vestigen op de vele en belangrijke **collecties in privé-bezit**, ook al is hier geen sprake van “musea”. Ik denk met name aan collecties uitgebouwd door privé-personen. Hun verzamelingen bevatten niet alleen toegepaste of beeldende kunst (al dan niet hedendaags) maar ook industrieel-archeologische objecten en collecties. Vaak hebben ze een grotere waarde dan de collecties van sommige formeel erkende musea. Maar ook hier - net als bij het klassieke museumaanbod - is er van homogeniteit geen sprake. Daarvoor zijn de leemten en de overlappingen te groot.

Mijn aandacht voor de privé-verzameling is gericht op het behoud van de collecties als cultuurpatrimonium, op de mogelijke toekomstwaarde ervan. Heel wat privé-collecties riskeren na het verdwijnen van de mecenas een dolend bestaan. Bij financiële problemen of bij overlijden van de eigenaar ontbreken soms de garanties voor bewaring. Hetzelfde geldt voor bedrijven: ook zij treden op als mecenas of verzamel(d)en uit eerbied voor het eigen bedrijfspatrimonium waardevolle collecties.

2. Een stand van zaken

De huidige kwaliteit van het museumaanbod wordt in belangrijke mate bepaald door verspreide initiatieven van diverse actoren. Er is de Vlaamse overheid en haar administratie, de Vlaamse Museumvereniging en andere ondersteunende instanties, de andere overheden, de

conservatoren en museum-medewerkers zelf. Kwaliteitsverbetering zal dus door deze actoren mee bepaald worden, door hun inzichten, hun professionaliteit en hun prioriteiten.

Hieronder inventariseer ik een vijftal **problemen** waarmee het Vlaamse museumwezen te kampen heeft: de versnippering van het museumlandschap; de soms zwakke organisatiekracht en samenwerking, zowel intern als tussen musea en overheden onderling; de onevenwichtige uitbouw van de verschillende museumfuncties; de afwezigheid van volwaardige museumgerichte opleidingen die voldoende specifiek zijn; het tekort aan gecoördineerd onderzoek.

- Vlaanderen telt heel wat kleine musea rond een bepaald thema. Deze **versnippering** beïnvloedt niet alleen de uitstraling en de aantrekkingskracht van musea, ze bemoeilijkt ook een kwalitatief museumbeleid. In zo'n context spelen de gekende beperkingen van kleinschaligheid, met name wat betreft verwerving, conservering, onderzoek en ontsluiting, museaal management in het algemeen. De geografische spreiding heeft echter ook positieve invloeden. Al groeien lokale musea zelden uit tot een representatieve museuminstelling, toch zijn ze van groot belang voor de lokale gemeenschap.

De **samenwerking** binnen het werkveld is fragmentair wel aanwezig maar niet optimaal georganiseerd. Samenwerkingsinitiatieven situeren zich vooral tussen musea van eenzelfde sector, bijv. tussen de musea voor schone kunsten van Antwerpen, Gent en Brugge of tussen de technische musea van Gent, Grimbergen,... Van een meer systematisch en doelgerichte samenwerking binnen het hele museumwezen is geen sprake.

- Te weinig musea hebben een sterk **profiel** of een dynamische **uitstraling**. Dat betekent niet dat Vlaanderen geen waardevol patrimonium zou bezitten. Integendeel: groots opgezette tentoonstellingen maken graag gebruik van het bestaande aanbod, vinden ondanks de gebrekkige samenwerking wat ze zoeken. Maar dergelijke uitwisseling en coördinatie steunen nog te vaak op vindingrijkheid, niet op een beschikbare structuur. Dikwijls bezitten musea waardevolle objecten die (nog) niet geïnventariseerd en/of voor een breder publiek ontsloten

zijn. Andere musea zijn dan weer in prestigieuze gebouwen gehuisvest, met een collectie zonder veel uitstraling. Daarnaast zijn een aantal waardevolle musea in situ gevestigd in monumenten. Ik denk aan onze belangrijkste kathedralen, kastelen en abdijen, of aan ons industrieel cultureel patrimonium.

We gaven reeds aan dat de beheersvormen van de Vlaamse musea zeer divers zijn. Het organigram van de kleinere musea met een privé-statuuut - in Vlaanderen de meerderheid - is vaak het resultaat van een spontaan groeiproces. Een wel overwogen taakverdeling tussen de verschillende beheerders en kunnen de inrichtende macht en de museumleiding is dan ook niet altijd voorhanden.

- Van musea mag verwacht worden dat zij op een evenwichtige manier **aandacht** besteden aan de **onderscheiden museale functies**: verwerving, conservatie, onderzoek en publiekswerking. Dit is vandaag geen evidentie.

De aandacht die verschillende functies krijgen wordt in sterke mate bepaald door persoonlijke inzichten, belangstelling en voorkeuren van de betrokkenen: de museumconservatoren, de beheerders en/of beleidsvoerders. Vaak ontbreekt een doordachte profielbepaling. Een en ander is te wijten aan de gekende beperkingen: onvoldoende middelen voor de museumwerking, gebrek aan een aangepaste juridische omkadering van het museumbeleid, de afwezigheid van specifieke opleidingen.

Dit heeft ondermeer tot gevolg dat museale functies zich minder harmonisch ontwikkelen, zowel binnen de musea als over het hele landschap. In een gegeven museum gaan conservering en wetenschappelijk onderzoek dan primeren op de collectievorming of de publiekswerking/presentatie. Een andere instelling verwaarloost haar collectie door een overdreven aandacht voor het aantrekken en opvangen van bezoekers of voor het organiseren van exposities.

Vaak is ook een onevenwicht merkbaar tussen de permanente en meer tijdelijke functies, tussen de inspanningen voor de permanente collecties en tentoonstellingen. Deze activiteiten

leggen dan zo'n beslag op de organisatorische capaciteit dat de behoudsfunctie in het gedrang komt. Men verwerft objecten zonder zich vooraf rekenschap te geven van de structurele gevolgen voor de instelling. De behoudsfunctie gaat dan gebukt onder het tentoonstellingsbeleid; middelen en personeel zijn dan onvoldoende om de collecties in stand te houden; aanwinsten blijven vaak ongeregistreerd. Sommige musea ontberen de noodzakelijke kennis en deskundigheid wat betreft de materiële toestand van objecten.

Een verantwoord beheer van de collectie is voor heel wat musea problematisch. Klimaatbeheersing vereist een zware investering; ook conservatie en zo nodig restauratie vragen inspanningen die de meeste musea niet kunnen opbrengen.

Vandaag wordt de collectie-inventarisering in een aantal musea geautomatiseerd. Op veel plaatsen echter staat niet eens de schriftelijke inventarisering op punt. Personeels- en tijdsgebrek schuiven dit werk systematisch naar de achtergrond.

Musea worden nog weinig met bedrijfsmatige inzichten gerund. De beschikbare professionaliteit haalt niet altijd het basisniveau, met alle gevolgen vandien. De operationele werking die personeel en middelen voldoende economisch inzet - efficiënt en effectief - blijft dan ondermaats.

De meeste musea bezitten een voor het publiek toegankelijke bibliotheek of documentatie-afdeling. Deze afdelingen zijn niet altijd even deskundig uitgebouwd. Er is het gebrek aan middelen maar ook het gegeven dat collecties soms vrij gevoelsmatig bijeengebracht werden.

Het onevenwicht in museale functies toont zich ook in de educatieve werking van de musea. Deze diensten kennen een zeer ongelijkmatige uitbouw, soms is hun aanbod pover. Educatieve werkingen beperken zich vaak tot rondleidingen, gegeven door gediplomeerde gidsen van de plaatselijke VVV's of diensten voor toerisme van de stad. Slechts weinig musea hebben een eigen educatieve medewerker.

Ook de promotie gebeurt vaak oppervlakkig en geïmproviseerd. Veel musea halen slechts de media naar aanleiding van tijdelijke tentoonstellingen en activiteiten.

Een evenwichtige uitbouw van museale functies vereist een bekwaam en gemotiveerd personeelskader. Het is een substantiële factor voor een dynamische museumwerking. Vandaag worden nog weinig mensen in vast dienstverband aangeworven; heel wat personeel heeft een tijdelijk of contractueel statuut.

- In Vlaanderen bestaat geen volwaardige en specifieke **museum-opleiding**. Vrij recent realiseerde het Instituut voor Conservatie en Restauratie een eerste vorm van museumopleiding. Door de nieuwe reglementering op de hogescholen is dit initiatief afgebroken nog voor het tot volwaardige ontplooiing kon komen. Ook aan de Vlaamse Hogeschool te Antwerpen sneuvelde in 1995 de pas opgerichte restauratieopleiding. Er ontbreekt evenwel niet alleen een gestructureerde opleiding, ook bij- en nascholing zijn - op enkele verspreide initiatieven na - haast onbestaande. De nood aan opleiding is dan ook groot.

Studenten hebben als potentiële museumwerkers niet de mogelijkheid om zich behoorlijk te vormen. De huidige museumwerkers - van conservators tot suppoosten - vinden geen kansen voor bijscholing. Ze kunnen hun ervaring en deskundigheid niet verder ontwikkelen en actualiseren. Ook de vrijwilligers, een groep waarvan de inbreng en het belang groeit, blijven alsnog in de kou.

De nood aan vorming is bij gemeente-ambtenaren en politieke verantwoordelijken niet geringer dan bij andere actoren. Vandaag vinden zij geen toegang tot deze materie. Toch vormen zij vaak het eerste aanspreekpunt voor financiële of logistieke ondersteuning. Zij moeten dan ook met kennis van zaken kunnen oordelen.

- Tenslotte stel ik een grote schaarste vast aan **beleids- en beheersondersteunende informatie**. Zo heeft de meerderheid van de musea slechts een beperkte aandacht voor het profiel van de bezoekers; inzicht in dit gegeven blijft dan ook schaars.

Universiteiten en hogescholen zetten sporadisch onderzoek op naar deelaspecten van het museale bestel maar zonder enig inzicht en coördinatie [of: zonder enige coördinatie en met onvoldoende inzicht]. Onderzoekresultaten worden te weinig bekend gemaakt; ze geven zelden aanleiding tot concrete initiatieven, noch op beleidsmatig noch op uitvoerend vlak.

3. Het beleid op de verschillende overheidsniveau's

3.1. De Vlaamse Gemeenschap

De Vlaamse Gemeenschap is zowel verantwoordelijk voor een globaal museumbeleid als voor de eigen instellingen. Deze laatste, meer specifieke verantwoordelijkheid betreft het Koninklijk Museum voor Schone Kunsten te Antwerpen, het Kasteel van Gaasbeek en de vzw Museum van Hedendaagse Kunst te Antwerpen.

De mogelijkheden om als overheid een dynamisch beleid te voeren - systematisch, goed onderbouwd, stimulerend en effectief - zijn momenteel vrij beperkt. Een aangepast wettelijk instrumentarium ontbreekt; de budgettaire enveloppe is relatief gering; de ondersteuning met personeel is minimaal; er is het reeds genoemde tekort aan beleidsondersteunende informatie.

In 1977 richtte de toenmalige minister van Nederlandse Cultuur mevrouw De Backer-Van Ocken bij decreet de Raad van Advies voor Musea op. Twee jaar later volgde het Koninklijk Besluit betreffende de samenstelling en de werking ervan. De Raad werd voor het eerst in 1981 samengesteld.

Deze Raad van deskundigen brengt - op vraag van de Minister, op verzoek van de inrichtende macht of op eigen initiatief - advies uit over aangelegenheden in verband met musea die niet van de staat afhangen. Het advies kan betrekking hebben op het museumbeleid en op de subsidiëring van musea.

Bij de installatie van de eerste Raad (1981) formuleerde de Minister de intentie een nieuwe, globale regeling voor alle musea uit te werken

Een evaluatie van de huidige wetgeving (het KB van 22 april 1958) toont een beleid dat zich beperkt tot de wijze van subsidiëring. Musea komen in aanmerking voor subsidies als ze aan een beperkt aantal voorwaarden voldoen. Een definitie van het begrip museum ontbreekt volledig, net als een omschrijving van de specifieke museumfuncties.

De waaier van subsideerbare uitgaven is beperkt en komt niet tegemoet aan de reële behoeften. Zo voorziet het KB van 58 geen personeelssubsidies; startsubsidies; subsidies voor educatieve projecten, voor opleiding, voor samenwerkingsinitiatieven; enzovoorts.

Vaste maximumpercentages (40 % voor gewone, 60 % voor buitengewone subsidies) bepalen het bedrag van de subsidies. De subsidiërende overheid beschikt echter over zo'n lage kredieten dat ze de voorgestelde percentages zelden of nooit kan halen. Dit toont zich ook in de cijfers. In 1995 ontvingen 74 van de 83 gesubsidieerde musea 500.000 frank of minder aan werkingstoelagen. Daarvan kregen er 42 zelfs minder dan 100.000 frank. Slechts 5 instellingen kregen meer dan 1 miljoen BF als ondersteuning en daaronder ressorteren dan nog de groepen van stedelijke musea.

De huidige toekenning van subsidies gebeurt hoofdzakelijk cijfermatig. De financiële honorering is niet altijd het gevolg van een evaluatie, van de manier waarop een instelling de museumfuncties realiseert.

Uit dit alles blijkt dat de bestaande regelgeving op teveel punten is achterhaald; ze fungeert niet meer als een aanvaardbaar beleidsinstrument.

De huidige Raad van Advies voor Musea heeft als meer algemene opdracht de musea op een hoger professioneel niveau te tillen. De taakstelling is dus ruimer dan het onderzoeken van subsidie-aanvragen. Bij de aanstelling van de leden van de huidige Raad (mei 1993) benadrukte minister Weckx de volgende intenties: komen tot een erkenning van musea; de complementariteit tussen de ondersteunende instanties bepalen; de selectiviteit van en de samenwerking tussen de musea stimuleren. Ook hij noemde een betere structurering van het museumlandschap essentieel en verwees naar de noodzaak aan een nieuwe wetgeving. In maart 1995 diende de voormalige minister bij de Vlaamse regering een voorontwerp voor een nieuw museumdecreet in dat principieel werd goedgekeurd.

In Brussel worden alleen die musea gesubsidieerd die uitsluitend een Nederlandstalige werking hebben. De federale musea worden niet gesubsidieerd. Wat deze laatste musea betreft, hebben zowel de Vlaamse Gemeenschap als de Vlaamse Gemeenschapscom-missie geen regelgevende bevoegdheid.

De tweetalige musea die niet van de federale Staat afhangen - de zogenaamde 'biculturele instellingen' - worden door de Vlaamse Gemeenschapscommissie gesubsidieerd. In 1991 werd deze bevoegdheid door de Vlaamse Gemeenschap overgedragen aan de Vlaamse Gemeenschapscommissie, samen met de correlatieve geldmiddelen, in concreto 1.400.000 BF. Dit bedrag bleef sindsdien onveranderd. Deze tweetalige Brusselse instellingen vallen nog steeds onder de bevoegdheid van de federale overheid.

Een eigen beleidsvoering van de Vlaamse Gemeenschap of van de Vlaamse Gemeenschapscommissie door erkenning of subsidiëring op basis van een Vlaams decreet is in principe dus niet mogelijk.

3.2. Het Provinciaal museumbeleid

Van oorsprong concentreerde dit beleidsniveau zich op het dagelijkse beheer van de eigen, provinciale musea. Vandaag zijn er op verschillende plaatsen tekens die aangeven dat de provincies een actiever beleid wensen te voeren. We denken ondermeer aan de gerichtheid op

een rationeler management van het museaal patrimonium en op de wil om ten aanzien van de gemeentelijke en stedelijke musea een complementair beleid te ontwikkelen.

- Illustratief is het besluit van de **provincie Antwerpen** om de provinciale musea te vernieuwen en beter te profileren. Men reorganisèerde een aantal centraal beheerde afdelingen tot een constellatie van vijf autonome musea, telkens met een eigen personeelskader, een adviescommissie en een begroting. Het provinciale patrimonium is opgebouwd rond de thema's diamant, fotografie, zilver en textiel.

- Ook **Limburg** voerde de jongste jaren een grondige heroriëntering van het museumbeleid door:
 - het Gallo-Romeins Museum in Tongeren werd vernieuwd en publieksgericht uitgebouwd;
 - het beheer van het Openluchtmuseum werd overgedragen aan de bij het provinciebestuur aanleunende v.z.w. Domein Bokrijk;
 - het Provinciaal Museum en Actualiteitscentrum in het Begijnhof te Hasselt werd geïntegreerd in een Centrum voor Beeldende Kunsten;
 - het Provinciaal Museum voor Religieuze Kunst kreeg een vernieuwd profiel als Provinciaal Museum Begijnhofkerk Sint-Truiden, een museale ruimte met multifunctioneel gebruik;
 - de Provinciale Dienst voor het Kunstpatrimonium vormde zich om tot een Provinciaal Centrum voor het Cultureel Erfgoed. Als geheel functioneert het ook als 'consulent' voor lokale musea, archeologische verzamelingen, oudheid- en schatkamers (de zogenaamde 'provinciale collectie').

In het kader van preventieve zorg breidde de dienstverlening van de Monumentenwacht zich uit van gebouwen tot interieurs. De provinciale conservatiepremie voor waardevol roerend cultureel erfgoed geldt nu ook voor lokale, museale collecties. Bijzondere aandacht gaat naar de ontsluiting van het cultureel erfgoed in maatschappelijk perspectief en de ontwikkeling van (grensoverschrijdend) erfgoed-toerisme.

- **Het Oost-Vlaamse museumbeleid** richt zich - naast de eigen musea en de projectsubsiëring - hoofdzakelijk op een ondersteuningspunt ten behoeve van alle musea op het grondgebied.

Dit is voorlopig de enige provincie die een museumconsulent heeft aangesteld. Haar taken kunnen als volgt worden opgesomd :

- advisering en begeleiding van de musea;
- het ter beschikking stellen van een handbibliotheek en een databank met voor musea relevante gegevens over materialen, personen, instellingen en bedrijven;
- het uitbouwen van een specifiek museale uitleendienst met ondermeer apparatuur voor licht- en klimaatmeting/beheersing;
- het verzorgen van collectieve publiciteit en sensibilisering ondermeer door de aanmaak van museumkoffers en de publicatie van een museumgids;
- het verzorgen van scholing: zolang de opleiding in Vlaanderen nagenoeg onbestaande is, vervult de museumconsulent hier een essentiële taak.

- De laatste jaren ging de aandacht in **West-Vlaanderen** vooral naar de uitbouw van het museum voor Moderne Kunst te Oostende. Verder zijn er plannen om een consulent aan te stellen. Tenslotte bestaat er een subsidiestelsel voor niet-provinciale museum-initiatieven.

- De provincie **Vlaams-Brabant** bezit momenteel één museum: het Provinciemuseum P. Van Humbeeck - M. Piron, een herinneringsmuseum.

Deze jonge provincie moet haar museumbeleid nog uitstippelen.

Uit het voorgaande blijkt een divers landschap. De provincies maken uiteenlopende en soms tegengestelde keuzes wat betreft de beheersvormen van hun diensten en instellingen. Zo heeft Antwerpen duidelijk gekozen voor een decentralisatie van het beheer van haar musea. Limburg volgt een tweesporen-model: voor het beheer van haar provinciale musea kiest de provincie voor een decentralisatie; de andere diensten worden gecentraliseerd: de advisering,

de begeleiding en de deskundigheidsbevordering van beheerders van lokale musea, oudheid- en schatkamers.

Interprovinciaal overleg

Tussen de provinciale cultuurdiensten bestaat er een gezamenlijk overleg over het cultuurbeleid en de participatie van de verschillende overheden. Dit overleg - in de schoot van de Vereniging van Vlaamse Provincies - is belangrijk voor een gecoördineerde ontplooiing van het cultureel beleid, niet in het minst inzake museumbeleid.

Openbaar Kunstbezit in Vlaanderen

Dit driemaandelijks tijdschrift is een initiatief van de vijf Vlaamse provincies. Het is een gewaardeerde en toegankelijke informatiebron over ons cultureel erfgoed, en in het bijzonder, over onze musea. Reeds tientallen jaren is het een wegwijzer naar de openbare kunstcollecties in Vlaanderen.

3.3 Het gemeentelijk museumbeleid

Door de gemeentelijke autonomie toont ook het lokale beleidsniveau een rijke verscheidenheid. Net als bij de provincies zijn er extremen wat betreft de beheersvorm: van een sterke decentralisatie zoals in Gent (de stad wil van de musea gemeentelijke overheidsbedrijven maken), over allerlei tussenvormen, tot een sterke centralisatie zoals in Brugge.

In 1994 gebeurde door de administratie een onderzoek naar de investeringen van gemeenten, OCMW's en provincies in de eigen musea én in particuliere musea op hun grondgebied. Deze gegevens werden per provincie gebundeld (zie bijlage 2).

Hieruit bleek dat het meeste geld wordt uitgegeven aan personeel, gevolgd door infrastructuur, samen goed voor ongeveer 80 % van de totale besteding. Het totaal bedrag dat naar personeel gaat, bedraagt in Vlaanderen zo'n 740 miljoen frank of twee miljoen frank per instelling.

Een vijftigtal gemeenten geven steun aan niet-gemeentelijke initiatieven. Die steun kan louter financieel zijn (subsidies) of logistiek (gebouwen, personeel, onderhoud, energie,...).

Veel gemeentelijke overheden hebben dus geld en moeite over voor hun musea, hoewel de besteding van de middelen wellicht efficiënter en beter gecoördineerd kan verlopen.

Met veel waardering wens ik de gemeentelijke cultuurnota's te vermelden. Het gaat om een aantal schepenen die via deze beleidsnota's het lokale culturele veld beter wensen te structureren en te profileren. Vaak zijn het inspirerende teksten die wellicht ook andere steden en gemeenten kunnen aanzetten tot een waarachtig cultuurbeleid. Bij wijze van voorbeeld noem ik hier graag de cultuurnota's van de steden Antwerpen, Gent en Ieper.

Vereniging van Vlaamse Steden en Gemeenten.

Naar aanleiding van het ontwerp van museumdecreet richtte deze vereniging een permanente werkgroep op. De werkgroep wil regelmatig overleg organiseren over het gemeentelijk museumbeleid.

4. Ondersteunende instellingen

In Vlaanderen bestaan er diverse initiatieven en instellingen die de musea één of andere vorm van begeleiding bieden. Op dit ogenblik werken ze los van elkaar.

De museumconsulenten.

Dit voor ons relatief nieuw instrument heeft in de omringende landen haar nut meer dan bewezen. Zo zijn er in bijna alle provincies van Nederland provinciale museumconsulenten werkzaam. Hun hoofdplicht is de professionalisering van de museale werking en dit in de ruimste zin van het woord. Het provinciaal bestuur levert telkens het financiële en materiële kader.

De consulenten adviseren musea over alle aspecten van de museale bedrijfsvoering: beleid, organisatie, personeelszaken, juridische aangelegenheden, onderzoek, registratie en documentatie, automatisering, conservering en restauratie, licht- en klimaatbeheersing, tentoonstellingstechnieken, educatie, marketing en public relations. Op dezelfde domeinen organiseren de consulenten ook scholing en training voor (vrijwillige) museummedewerkers. Tenslotte verzorgen zij in de eigen provincie de collectieve publiciteit.

De provinciale museumconsulenten zijn in Nederland verenigd in een intercollegiaal platform : “de Stichting Landelijk Contact van Museumconsulenten (LCM)”. De Stichting biedt de provinciale museumconsulenten ondersteuning inzake de eigen en de gezamenlijke taakstelling; inzake de algemene professionalisering; inzake de informatie- en adviesverstrekking aan overheden, instellingen en organisaties die werkzaam zijn op museaal en aanverwante terreinen.

De Stichting zorgt tevens voor scholing van museummedewerkers; dienstverlening aan musea; coördinatie van museale activiteiten; bevordering van collegiale contacten en samenwerking tussen musea; promotie, publiciteit en collectieve presentaties; productie van vakgerichte publicaties.

De functie van museumconsulent is bij uitstek geschikt om musea te begeleiden en te stimuleren. In Vlaanderen stelde Oost-Vlaanderen een museumconsulent aan, voorlopig de enige provincie.

De Koning Boudewijnstichting

Vanuit haar bezorgdheid voor het culturele erfgoed biedt deze instelling op diverse vlakken ondersteuning aan musea.

Vanuit haar programma *Bouwkundig Erfgoed* neemt de KBS regelmatig initiatieven die de musea ondergebracht in een monument ten goede komen. We denken aan de ondersteuning van restauratie- en onderhoudsprojecten van burgerlijke en religieuze gebouwen. In het kader van een onderzoek naar de relatie tussen het cultureel erfgoed en het toerisme lanceerde de KBS een aantal acties. De acties wilden enkele ontsluitingsprojecten in Vlaanderen financieel en inhoudelijk ondersteunen.

Een aantal kleinere musea werden geselecteerd.

Het programma *Roerend Cultureel Erfgoed* zet zich in voor het artistieke en historische erfgoed. Enerzijds gebeurt dit door het aankopen van belangrijke Belgische stukken die vervolgens aan musea of openbare collecties in bruikleen worden gegeven. Anderzijds ondersteunt de Koning Boudewijnstichting de musea via de thematische 'S.O.S.'-restauratiecampagnes, door dringende tussenkomsten in uitzonderlijke restauraties, door projecten van derden te coachen en door publicaties.

Momenteel onderzoekt de Koning Boudewijnstichting de mogelijkheid om een initiatief te nemen ter bevordering van de publiekswerking in de musea, in samenwerking met de Vlaamse Museumvereniging en mijn kabinet.

Het Koninklijk Instituut voor het Kunstpatrimonium.

Dit federaal wetenschappelijk instituut voor het artistieke erfgoed valt niet onder de bevoegdheid van de Vlaamse overheid. Op dit ogenblik betekent het een belangrijke ondersteuning voor de Vlaamse musea, met name op het vlak van chemisch en fysisch onderzoek, conservatie en restauratie. Verder bezit het een uitvoerige bibliotheek en fototheek. Samenwerking op andere terreinen, bijvoorbeeld op het vlak van uitwisseling van geautomatiseerde informatie, stelt nog problemen.

De Vlaamse Museumvereniging.

De VMV groepeerde mensen die hun beroep uitoefenen in een museum of professioneel bij zo'n instelling betrokken zijn. Als beroepsvereniging organiseert ze museologische studiedagen, studiereizen en bezoeken aan nieuwe museum-realiserings. Ze treedt op als spreekbuis voor het gemeenschappelijk belang van haar leden. Binnen de VMV zijn een aantal commissies actief, met name de Commissies Educatieve Werking, Museumwerking, Museumbibliotheken. De vereniging vormt samen met de 'Association francophone des Musées de Belgique' het Belgisch Comité van de International Council of Museums (ICOM).

In andere sectoren (bijv. het bibliotheekwezen) heeft de samenwerking tussen overheid, instellingen in het veld en beroepsvereniging vruchtbare resultaten opgeleverd. Om diverse redenen is de VMV in haar actieradius beperkt en komt ze niet tot een continu beleid.

'Museumleven' is het jaarboek van de Vlaamse Museumvereniging en is een boeiend naslagwerk over uiteenlopende thema's en over colloquia rond aspecten van de museale werking.

HOOFDSTUK II

UITGANGSPUNTEN EN DOELSTELLINGEN VOOR EEN MUSEUMBELEID IN VLAANDEREN

1. Algemene uitgangspunten

Dit hoofdstuk beschrijft mijn uitgangspunten voor een specifiek museumbeleid. In haar regeerakkoord (juni 1995) gaf de Vlaamse Regering reeds het kader aan. De kernwoorden voor een nieuw Vlaams beleid zullen ook voor het toekomstig museumbeleid bepalend zijn: kwaliteit/professionaliteit, participatie en samenwerking.

Pro memorie herhaal ik enkele algemene uitgangspunten voor een nieuw Vlaams cultuurbeleid zoals het Regeerakkoord die formuleert.

“Het beleid ten opzichte van de kunsten dient te worden gestoeld op kwaliteit en maatschappelijke relevantie. Kernwoorden van een actueel cultuurbeleid zijn dan ook openheid en evenwicht, participatie, een creatief en financieel impulsenbeleid, een wetenschappelijk ondersteunend cultuurdebat en een cultuurbeleid dat wordt onderkend in andere bevoegdheden, ondermeer sociale zaken, huisvesting en stadskernrenovatie en in onderwijs.”

“Er is meer ruimte voor decentralisatie en subsidiariteit en een grotere verantwoordelijkheid vanwege lokale besturen, (...) mits kwalitatief toezicht en coördinatie gebeurt op niveau van de Vlaamse Gemeenschap.”

De plaats van het museum in de samenleving vormt één van mijn algemene uitgangspunten. Zoals aangegeven in de inleiding is het museum vandaag allerm minst een statisch instituut. Het heeft een cultuurontwikkende functie: een maatschappij in volle verandering genereert telkens nieuwe inzichten over het verleden, herinterpreteert het keer op keer.

In dit licht moeten onze musea telkens opnieuw keuzes maken, zowel bij het verzamelen, conserveren, restaureren als tentoonstellen van objecten. Ze moeten het gemeenschappelijke, het bindende en het continuerende aan de orde stellen, in kritische en vernieuwende zin. Dit gebeurt meest expliciet in musea voor hedendaagse kunst; impliciet mag het van ieder museum verwacht worden. Een museum dat in onze samenleving een hedendaagse rol wil vervullen, moet creatief met zijn collectie omgaan.

Het museale aanbod heeft slechts bestaansrecht in zoverre de materiële objecten voor de bezoeker een betekeniswaarde verwerven. Gebeurt dit niet, dan is er van een aanbod geen sprake, ook al bulkt het museum van objecten. Ontsluiting is dus meer dan het fysiek toegankelijk maken van collecties. Ze biedt de bezoeker ervaringen die een kritische reflectie over zijn omgeving en leefwereld stimuleren. Ze is gericht op cultuurbeleving en -ontwikkeling, het resultaat van een dialoog tussen de bezoeker en de collectie. In dit proces - een combinatie van sensitieve indrukken en intellectueel genoeg - krijgt de bezoeker de kans iets te ontdekken over zichzelf, over het creatief proces van zijn samenleving.

In het museum komen diverse netwerken samen. Door de aard van haar collectie en haar doelstelling is het museum zelf een netwerk, een knooppunt dat activiteiten stuwt en coördineert. Op een tweede plan legt het museale netwerk zelf relaties met andere sectoren in de samenleving.

Als wetenschappelijke instelling maakt het museum deel uit van academische en museale netwerken; als culturele instelling behoort het tot culturele en artistieke netwerken; als toeristische en recreatieve instelling is het aangesloten op het vrijetijds- en consumptienetwerk; als stedelijk/gemeentelijk gegeven tenslotte maakt het museum deel uit van internationale, regionale en lokale netwerken.

Deze positie schept mogelijkheden voor contacten en samenwerkingsverbanden waardoor het museum zijn maatschappelijke functie versterkt en verrijkt. Het genereert een wisselwerking tussen het museum en de samenleving; verlaagt de drempels voor groepen die traditioneel niet tot het museumpubliek behoren.

Deze permanente wisselwerking met de maatschappij - bijvoorbeeld via contacten met het onderwijs en andere culturele instellingen en maatschappelijke groeperingen (van vrouwenclubs tot vakverenigingen, milieuorganisaties, minderheden, enz.) - is een voorwaarde voor het goed functioneren van het museum als cultuurinstituut.

Musea en toerisme hebben elkaar heel veel te bieden. Van hun kant vormen de musea een belangrijke 'motor' voor het toerisme, zowel economisch als vanuit het oogpunt van cultuurbeleving. Toerisme kan op zijn beurt een middel zijn bij het streven naar erfgoedbehoud. Het biedt aanknopingspunten voor een ruimere sensibilisering waardoor de zorg voor het cultureel patrimonium maatschappelijk een breder draagvlak verwerft. Toerisme verbreedt ook de financieel-economische kansen voor erfgoedbehoud.

De ontwikkeling van kwalitatieve samenwerkingsverbanden tussen de sector van de culturele recreatie, het toerisme en de museumsector moeten in de toekomst prioritair worden uitgewerkt. Meest voor de hand liggend situeert de samenwerking zich op het vlak van de promotie. Ik denk daarbij aan een gezamenlijk initiatief rond de Internationale Museumdag of een jaarlijks terugkerende informatiecampagne over onze musea en de geplande tentoonstellingsevenementen.

Musea en/in de stad.

De musea kunnen bijdragen tot het aantrekkelijk maken van onze steden als woon, werk- en leefomgeving voor alle bewonersgroepen. Hun kwaliteit, hun aanbod en activiteiten dragen bij tot de uitbouw van een stevige culturele infrastructuur, een geheel van voorzieningen dat kansen biedt voor cultuurbeleving in een open, verdraagzame geest. Het stedelijk beleid - één van de prioriteiten van de Vlaamse regering - kan ook vanuit deze hoek worden versterkt. Tegelijk moeten musea ook meer naar buiten treden door aanwezig te zijn op culturele manifestaties of te participeren aan festivals in de stad.

Musea en onderwijs

Onderzoek leert telkens weer dat opleiding zeer bepalend is voor cultuurdeelname. Niet zozeer materiële componenten (tijd/geld) maar culturele factoren bemoeilijken culturele participatie. Het gaat hier met name om *culturele competentie*, het kunnen verwerken en beoordelen van culturele en vaak complexe informatie, een vaardigheid die wordt verworven in het onderwijs en de sociale omgeving waarin men opgroeit. Cultuur-educatie in het onderwijs is een belangrijke hefboom die kan bijdragen tot de spreiding van cultuurdeelname over alle lagen in onze samenleving.

De jongste jaren leveren zowel de musea als het onderwijs inspanningen om de leerlingen op het gebied van kunst en cultuur verrijkende mogelijkheden te bieden. Toch meen ik dat de educatieve potenties van de permanente collecties - zowel in de grote maar vooral in de kleinere musea - nog te weinig benut worden in het onderwijs.

Musea als autonome ankerpunten

Om deze veelzijdige opdrachten tot een goed einde te brengen moeten de Vlaamse musea uitgroeien tot kwaliteitsvolle, autonoom werkende instellingen die zich duidelijk maatschappelijk positioneren. Binnen een omvattende beleidsvisie betekent het

museumdecreet een eerste stap om het bestaande museumlandschap beter te structureren en de professionaliteit van de museale werking in al haar aspecten te bevorderen.

2. Doelstellingen van een museumbeleid

Rekening houdend met de diverse knelpunten uit de analyse van het museumveld, onderscheid ik drie grote doelstellingen voor het museumbeleid in Vlaanderen:

1. een kwalitatieve structurering van het museumlandschap;
2. de kwaliteit van de museale werking verhogen;
3. de samenwerking tussen musea stimuleren;
4. de participatie van het publiek bevorderen.

Hieronder licht ik deze beleidsdoelstellingen nader toe; in het volgende hoofdstuk (beleidsinstrumenten) worden de verschillende elementen verder uitgediept.

2.1. Kwalitatieve structurering van het museumlandschap.

Het museumlandschap in Vlaanderen wordt gekenmerkt door een grote verscheidenheid. De oorzaken zijn reeds aangegeven: de groei van de collecties en van het aantal musea; een ongelijkmatig aanbod; een op alle niveaus onsamenvattend beleid; zowel wat betreft de ondersteunende als de initiatiefnemende instanties. Deze factoren beïnvloeden niet alleen de uitstraling en de aantrekkingskracht van de musea, ze belemmeren ook de kwaliteit van de

museale werking zelf. Verwerving, conservering, onderzoek en ontsluiting - kortom: het museale management - hebben in de gegeven omstandigheden af te rekenen met belangrijke schaalnadelen.

Ik zie op korte termijn twee mogelijkheden voor de een kwalitatieve structurering: enerzijds de erkenning van musea door de Vlaamse Gemeenschap en anderzijds het voeren van een complementair beleid met de Vlaamse provincies en de steden en gemeenten. Daarbij wil ik geen tabula rasa maken met de bestaande, gedecentraliseerde situatie maar de bestaande middelen en mogelijkheden aanwenden ten voordele van de kwaliteit en de indringendheid van de museumwerking.

De erkenning van musea is de belangrijkste pijler van het nieuwe museumdecreet. Enerzijds zullen de erkenningsvoorwaarden - geconcipieerd als kwaliteitslabel - ruimte bieden voor een kwalitatief onderscheid in het museumlandschap. Anderzijds zal de mogelijke erkenning de ambitie aanwakkeren om de kwaliteit van het museale aanbod te verhogen. Een erkend museum biedt de partners van haar netwerk duidelijkheid omtrent de kwaliteit van de werking: publiek, subsidiegevers, schenkers, sponsors en bruikleengevers weten voortaan beter waar ze aan toe zijn. De erkenning door de Vlaamse Gemeenschap zal als kwaliteitsstandaard gelden voor het beleid van alle overheidsniveaus en instellingen in Vlaanderen.

Voor wat de uitvoering van het beleid betreft wens ik te komen tot **complementaire afspraken tussen de verschillende overheidsniveaus**: de Vlaamse Gemeenschap, de provincies, de steden en de gemeenten. Een duidelijke taakverdeling zal bijdragen tot een meer kwaliteitsvol museumlandschap. Zoals het Regeerakkoord uitdrukkelijk aangeeft, is het mijn ambitie om in *partnership* met de lokale besturen een ondersteunend en actief museaal beleid uit te bouwen.

Bij de opmaak van een museale indeling naar reikwijdte (Vlaams, provinciaal of lokaal) zullen de volgende elementen een rol spelen: de uitstraling en culturele verantwoordelijkheid van het museum, de aard en het belang van de collectie, de inhoud en de kwaliteit van de museumwerking, de beoogde doelstelling en de geografische invloedssfeer.

Om de bedoelde complementariteit te realiseren zullen een aantal beleidsinstrumenten worden uitgewerkt, in overeenstemming met de mogelijkheden en verantwoordelijkheden van de verschillende overheidsniveaus.

2.2 De kwaliteit van de museale werking verhogen.

Het museumbeleid zal de evenwichtige uitoefening van de diverse museumfuncties stimuleren en de professionele en dynamische implementatie ervan. Dit is de centrale doelstelling. De beleidsfocus is de kwaliteitsbestendiging en -verbetering van de musea, van hun collecties en hun werking, de bevordering van de toegankelijkheid en van de participatie.

De overheid wil geen definities van kwaliteit opleggen. Vooreerst zou dit getuigen van een verregaande betutteling, in een kwaliteitsstreven totaal contraproductief. Het is daarenboven niet aangewezen omdat hierdoor het wezen zelf van de cultuur kan geschaad worden.

In en rond een museum **kwaliteitsontwikkeling** op gang brengen is in de eerste plaats een verantwoordelijkheid van het museum zelf. Het museum wordt geacht een voor hun instelling passend kwaliteitsconcept uit te werken en een beleidsplan voor te leggen dat de stapsgewijze realisatie van dit concept mogelijk maakt.

De eerste verantwoordelijkheid voor het adequaat functioneren van een museum ligt bij de inrichtende macht. Zij staat in voor de basisbehoeften op financieel, infrastructureel, personeels- en beheersvlak. Tegelijk moet het museum als een autonoom werkende instelling kunnen functioneren en moet er een duidelijke taakverdeling bestaan tussen het museum enerzijds en de inrichtende macht anderzijds. Het is de verantwoordelijkheid van de conservator - bijgestaan door de raad van bestuur en door het personeel - om zelfstandig de opdracht en doelstellingen van het museum te bepalen.

Een dynamische en kwaliteitsvolle museumwerking komt enkel tot stand wanneer beide partijen (de inrichtende macht en de conservator) hun specifieke verantwoordelijkheid opnemen. Ik pleit dan ook voor een verregaande **verzelfstandiging en responsabilisering** van onze musea.

Met een voorwaardenscheppend beleid wil ik een evenwichtige en dynamische uitoefening van de vier museale functies stimuleren:

1. de collectievorming (het verzamelen) optimaliseren;
2. het behoud en beheer van de collectie bestendigen;
3. gericht en vernieuwend wetenschappelijk onderzoek;
4. de publiekswerking activeren.

De Vlaamse Gemeenschap zal bij de evaluatie van de erkenningsaanvragen rekening houden met de relevantie van de thema's van het museum en met het niveau van professionaliteit in de uitvoering van de museumfuncties.

Tegelijk wil ik de samenwerking tussen musea onderling bevorderen omdat ik overtuigd ben van de meerwaarde die dit oplevert voor de kwaliteit en de culturele verantwoordelijkheid van de museale functies.

2.2.1 De collectievorming (het verzamelen) optimaliseren.

Een museum zonder collectie is geen museum. De collectie zoals die in de loop der jaren is gegroeid en bewaard, is het belangrijkste gegeven van het museum. Nochtans mag verzamelen geen doel op zich zijn. Musea zijn geen nostalgische plaatsen om te overtuigen 'hoe goed het vroeger wel was'

De collectievorming en evaluatie zijn erop gericht een cultuurhistorisch beeld van het verleden door te geven aan de volgende generaties. Collectievorming is dus meer dan het verleden bewaren; het is zelf geschiedenis maken. Die historische dimensie kan collecties een extra

waarde verlenen: ze maken niet alleen het verleden zelf zichtbaar maar ook de *omgang met* en de *interpretatie van* dat verleden.

De collectievorming kent ook haar schaduwkanten. Soms ontstaat een museum enkel op basis van een specifieke collectie, zonder een doordacht museaal concept. De laatste decennia zijn vooral de volkse cultuurhistorische collecties in omvang toegenomen, met name in de sfeer van alledaagse voorwerpen, industriële ontwikkeling en massacultuur. Door een gebrekkig samenwerkingsbeleid en taakafbakening ontstaan nieuwe musea waarvan de collecties zowel lacunes als overlappingsen vertonen. Deze initiatieven moeten in de toekomst meer op elkaar worden afgestemd. Nieuwe museuminitiatieven zullen van de Vlaamse Gemeenschap slechts een startsubsidie kunnen krijgen mits ze een sterk inhoudelijke en cultuurontwikkende relevantie, een doordacht museaal concept en de uniciteit van het initiatief kunnen aantonen.

Collecties bepalen het profiel van een museum. Een onsamenhangend collectiebeleid holt dat profiel uit en verstoort een evenwichtige uitoefening van de museale functies. Delen van collecties die ongeregistreerd, opgeslagen in de reserve en ontoegankelijk voor het publiek blijven, staan de optimalisatie van de collectievorming in de weg.

Om de museale collecties kwalitatief te versterken moet elk museum beschikken over een **beschrijving** van zijn collectiebeleid, een document dat inzicht verschaft in de opbouw van de collectie. De beschrijving van het collectiebeleid heeft een directe relatie met de doelstelling van het museum. Zij laat zien welk beeld een museum *van* en *aan* de samenleving wil tonen en hoe dit beeld in de collectie zelf weerspiegeld wordt. Vertrekkend vanuit deze beschrijving moeten de musea in de toekomst meer **onderlinge afspraken** maken zodat de samenhang tussen de collecties verhoogd wordt. Dit veronderstelt op zijn beurt dat een museum zijn collectie regelmatig evalueert.

Voor objecten waarvan is vastgesteld dat ze in het geheel niet passen binnen de doelstellingen van het museum, moet **vervreemding** worden overwogen. Rond dit onderwerp hangt een zekere taboesfeer. Ik wil dit thema ernstig ter sprake brengen omdat ik meen dat - binnen welbepaalde voorwaarden en afspraken - de kwaliteit van de collectie soms wint bij de

vervreemding van minder waardevolle of minder passende collectiestukken. Uiteraard primeert de mogelijkheid tot ruil- of bruikleen met andere musea op de verkoop. In elk geval dient de vervreemding van een object altijd ten goede te komen aan de kwaliteit van de collectie. Zo moet bij de verkoop van collectiestukken indien mogelijk een permanente bruikleen worden bedongen. De opbrengst van de verkoop gaat uiteraard naar investeringen of initiatieven ten voordele van de museumcollecties

Veel waardevolle cultuurgoederen bevinden zich in privé-eigendom. Mijn bezorgdheid als minister voor Cultuur strekt zich ook uit tot deze **private collecties**.

Momenteel wordt op basis van een Europese verordening een eigen wetgeving voorbereid die de uitvoer van roerend erfgoed zal reglementeren. Daarnaast ben ik van plan om met mijn federale collega's te overleggen om fiscale maatregelen door te voeren die stimulansen bieden voor collectievorming en -ontsluiting. Ik denk bijvoorbeeld aan de opheffing van de onroerende voorheffing voor museale ruimten in bedrijfsgebouwen, aan de versoepeling van het erfrecht, de vermindering van de successierechten, de vermindering van het kadastraal inkomen van monumenten, ...

De Vlaamse Gemeenschap zou de mogelijkheid moeten hebben om zich als verzekeraar borg te stellen wanneer een particulier zijn collectiestuk(ken) langdurig in bruikleen geeft.

Wanneer de mogelijkheden tot bewaring in het gedrang komen, zou een opvangstructuur deze objecten tijdelijk kunnen opvangen.

Ik meen dat onze musea een aanvullende taak kunnen vervullen in het behoud en de ontsluiting van dit soms zeer waardevol cultuurgoed. Zo is het niet uitgesloten dat bedrijven museale kunst en objecten kopen en in permanente bruikleen aan musea geven. Het collectieplan van een museum kan in haar doelstellingen objectieven formuleren ter ontsluiting van waardevolle privé-collecties.

2.2.2 Het behoud en beheer van de collectie bestendigen.

Het behoud en beheer van de collectie is elementair voor een hedendaagse museumwerking. Een museum met een aangetaste of ontoegankelijke collectie kan zijn museale functies immers niet goed vervullen.

Een performant beheer van de collectie - met een adequate inventaris, een continue conservering en een regelmatige evaluatie - geldt als prioritaire voorwaarde voor een actief cultuurbehoud. In de praktijk moet deze zorg dikwijls wijken voor zaken die meer de aandacht van het publiek kunnen trekken: tentoonstellingen, nieuwe uitbreidingen, nieuwe presentaties of zelfs geheel nieuwe initiatieven. Dit leidt vaak tot een verdunning van de middelen en tot een kwaliteitsdaling van de museale taken *backstage*, museumfuncties die - hoewel minder spectaculair - even essentieel zijn. De musea zelf dragen een deel van de verantwoordelijkheid doordat zij aan de beheersfunctie in het verleden onvoldoende voorrang gaven.

Men mag van elk museum verwachten dat het zijn hele collectie in een basisregistratie heeft opgenomen. Een goede registratie biedt een eerste ontsluiting van de collectie; het is een eis die elke eigenaar of beheerder aan zichzelf moet stellen. Zonder registratie zijn essentiële museale functies als wetenschappelijke studie, publieksontsluiting en een bestendige evaluatie van de collectie niet mogelijk. Daarbij komt dat - indien de gegevens op een doordachte en systematische manier worden genoteerd - de uitwisseling van deze informatie tussen musea de onderlinge samenwerking en samenhang kan bevorderen.

Onder **passieve conservering** verstaat men internationaal het waarborgen van de juiste fysieke omstandigheden voor het bewaren van voorwerpen, in bouwkundig goed ingerichte stockeerruimtes, verpakt in de juiste materialen, onder adequate omstandigheden van licht, klimaat en lucht. Passieve conservering vormt de meest primaire vorm van preventie tegen verval. Alle actief conserverende handelingen zijn zinloos wanneer de latere bewaaromstandigheden niet aan bepaalde kwaliteitseisen voldoen. Samen met de registratie is dit een elementaire verantwoordelijkheid van de museumconservator.

2.2.3 Gericht en vernieuwend wetenschappelijk onderzoek.

Musea en wetenschap zijn van oudsher nauw met elkaar verbonden. Museale collecties worden gevormd door conservatoren, die vanuit een wetenschappelijke discipline voorwerpen verzamelen. Om het cultuurhistorische belang van objecten te kunnen waarderen en objecten in een context te kunnen plaatsen is een gedegen wetenschappelijke achtergrond onontbeerlijk. Vernieuwing en uitbreiding van kennis moet hierbij de drijfveer zijn.

De wetenschappelijke arbeid in het museum dient ter **ondersteuning van de collectie**. Het wetenschappelijk onderzoek is gericht op een zorgvuldige documentaire beschrijving en een beschouwende evaluatie van de collectie. Bij voorkeur leidt wetenschappelijk onderzoek ertoe dat de in de vaste presentatie of tentoonstellingen getoonde objecten een verantwoorde en vernieuwende context krijgen. Onderzoek kan aan objecten of collecties een nieuwe betekenis geven en op haar beurt de **kwaliteit van de publieksinformatie** verhogen. Het onderzoek vormt tevens de basis voor een regelmatige evaluatie van de collectie.

2.2.4 De publiekswerking activeren.

Aandacht voor de behoudsfunctie betekent niet dat er minder aandacht mag gaan naar de ontsluiting van de museale collecties. Integendeel, de cultuuroverdracht is een essentiële taak van het museum; ze staat niet in concurrentie met het behoud/beheer. Beide museumfuncties ondersteunen elkaar. Er kan geen opbouwende publiekswerking ontstaan zonder een adequaat behoud en beheer van de collectie en omgekeerd.

Ontsluiting van het museum is gericht op **cultuurbeleving en cultuurontwikkeling** en geeft aan het museum een gezicht in de samenleving. Daarbij spelen presentatie van en informatie over de collectie een essentiële rol. Vormgeving en presentatietechnieken moeten een bijzondere aandacht krijgen. Hetzelfde geldt voor de educatieve begeleiding en voor de aanvullende informatie over de tentoonstellingen en collecties. Nieuwe technologische ontwikkelingen in de multimedia zoals CD-rom, CD-I, Internet en andere communicatie-

systemen moeten ingang vinden in de musea omdat ze nieuwe mogelijkheden bieden voor de ontsluiting bij een ruimer publiek.

De publiekswerking vormt een kerntaak van het museum. Er is enerzijds de interne publiekswerking die te maken heeft met de begeleiding van de bezoeken, de informatie over de collectie en de museumwerking, de publieksvriendelijkheid; anderzijds is er de externe publiekswerking die een publiekswervend karakter moet hebben en een antwoord geeft op de vraag hoe het museum zich manifesteert in de omgeving.

Streefdoel is: een doeltreffende **cultuurpedagogische begeleiding** voorzien en een **cultureel kwaliteitsaanbod** openbaren in de leefomgeving, eerder dan hoge bezoekersaantallen te scoren. Niet van elk museum moet worden verwacht dat het een breed en representatief publiek bereikt. Een museumbeleid zonder respect voor (en ondersteuning van) zeer kwetsbare of zeldzame collecties zou zijn doel voorbijgeschieten. Wel mag worden gevraagd dat een museum - door een goed en gedifferentieerd aanbod - een zo ruim mogelijk deel van zijn *potentieel publiek* tracht te bereiken.

Een museum moet in eerste instantie creatief omgaan met de vaste collectie, al mag de performantie van thema-tentoonstellingen niet uit het oog worden verloren. Daarbij is een actieve benadering van het publiek noodzakelijk. De activiteiten die de musea in dit verband reeds ondernemen, kunnen uitgebreid en versterkt worden. Het museale aanbod moet zo boeiend zijn dat ook het bestaande publiek blijft komen. Publieksgroepen met uiteenlopende achtergrond en kennisniveau moeten “rendement” halen uit hun bezoek. Dit impliceert een volgehouden aandacht voor *de kwaliteit van de presentatie* en een terugkerende evaluatie van *de kwaliteit van het aanbod*. Het ‘aanbod’ heeft dan niet alleen betrekking op de vaste opstelling maar ook op de begeleiding en de informatieverstarring.

De zorg voor de presentatie en de educatieve doelstellingen zijn twee taken die onvermijdelijk met elkaar verbonden zijn. Er is het belang van de presentatie zelf maar ook de noodzaak educatieve doelstellingen van meet af aan in de presentatie te verwerken. Een degelijk uitgebouwde educatieve dienst is dan ook onontbeerlijk.

Ook externe instrumenten - public relations en promotie - hebben een ontsluitende taak. Ze ondersteunen het publieksbeleid door de doelgroepen te informeren over het museale aanbod.

Ik zie publiekswerking dan ook als een essentiële museale strategie, als de manier waarop het museum haar verhaal vertelt, het verbindt met haar cultuurpedagogisch instrumentarium dat aanzet tot beleving en reflectie.

2.3 De samenwerking tussen musea stimuleren.

Een belangrijk nieuw beleidsdoel is het stimuleren van de samenwerking tussen musea onderling, zowel wat betreft de collectievorming, het behoud en beheer, als de publiekswerking en het management. Samenwerkingsverbanden tussen musea creëren een meerwaarde voor het geheel van de museale werking. De versnippering van collecties en middelen is momenteel groot.

Er zijn samenwerkingsinitiatieven mogelijk in de verschillende domeinen van de museale werking. Zo kan de kwaliteit van de collecties worden verbeterd door het stimuleren van collectieverkeer (ruil, bruikleen, schenking), door een meer gericht aankoopbeleid, door het ondersteunen van initiatieven die de **samenhang van collecties** bevorderen.

Ook de eventuele uitbouw van goed ingerichte regionale stockeerruimtes kan worden onderzocht.

In de museumwereld zijn de nieuwe media langzaam in opmars. Multimedia systemen als CD-rom, CD-I, Internet en dergelijke worden in sommige musea ook reeds benut. Op dit vlak dringen zich samenwerking en afspraken op. De **technologische ontwikkelingen** brengen specifieke problemen mee die alle musea aanbelangen: de standaardisatie bij de uitwisseling van gegevens; duidelijkheid over de toepassing van de wetgeving op het intellectuele eigendom (auteurs- en beeldrecht);....

Wellicht gemakkelijk te realiseren zijn de samenwerkingsverbanden op het vlak van de publiekswerking, meer bepaald de **promotie**. Hierbij verwijs ik naar bestaande initiatieven zoals het samenwerkingsverband tussen een aantal Westvlaamse musea met de regio Noord-Frankrijk of de samenwerking tussen het museum Kempenland te Lommel en zijn equivalent in Noord-Brabant. In Brussel werd met het oog op gezamenlijke promotie recent de Brusselse Museumraad opgericht.

Er kan ook meer samenwerking komen op het vlak van **registratie, informatieverwerking en wetenschappelijk onderzoek**. Ik denk hierbij aan het opstellen of samenvoegen van museumbibliotheken.

2.4. De participatie/cultuurspreiding bevorderen

De participatiegedachte vormt het fundament van een democratische samenleving; ze is een hoofddoelstelling van elk cultuurbeleid. Ook cultuurspreiding is voor mij een relevant beleidsdoel: het cultureel erfgoed is immers een collectief eigendom, een patrimonium dat ons allen toebehoort.

Als beleidsterm deed cultuurspreiding haar intrede in de na-oorlogse cultuurpolitiek: met het cultuuraanbod een zo breed mogelijk publiek bereiken. Deze ambitie maakte begin jaren '80 plaats voor een streven naar een hoogwaardig cultuuraanbod met als centrale begrippen *kwaliteit en verscheidenheid*. Vandaag zien we dat de slinger terugkomt: er is meer aandacht voor publieksbereik, zij het in een maatschappij die sindsdien een gedaanteverwisseling onderging, juist ook op cultureel vlak.

De accentverschuiving hangt ook samen met de gewijzigde positie van de - in geldnood verkerende - overheid: zij verwacht van de cultuurverantwoordelijken dat zij op de markt gaan om meer eigen inkomsten te vinden, ondermeer via PR-management, promotie,.... Anderzijds zijn er de nieuwe technologieën (multimedia, CD-rom, Internet,...) die in ruimere kring publiek kunnen aantrekken en de groeiende markt van de thuis geconsumeerde cultuur. De

kwaliteitsbevordering moet in deze evolutie aandachtig worden bewaakt en gestimuleerd. Jammergenoeg blijft ze dikwijls achterop.

Van alle culturele instellingen zijn de musea allicht het best gespreid, ook geografisch. Derhalve heeft mijn participatiebeleid niet tot doel het aanbod te verhogen maar wel de **betrokkenheid** bij de bestaande musea te vergroten.

Het museumbezoek moet niet alleen kwantitatief (naar omvang en samenstelling van het publiek) maar vooral ook kwalitatief (toegankelijkheid van het aanbod, het educatieve element) bevorderd worden. Ik verwijs naar de elementen uit de bespreking van de publieksfunctie.

Al ben ik ervan overtuigd dat de collectievorming en de programmatie niet moeten worden bepaald door het publiek, toch denk ik dat de **toegankelijkheid** van onze musea publieksvriendelijker kan. Moet het museum niet op geregelde tijdstippen haar deuren 's avonds openstellen ? Kan een museumkaart geen frequenter bezoek en meer verbondenheid aan musea genereren ? ...

Het is evident dat niet iedereen in gelijke mate gebruik maakt van het museale aanbod en het aanbod niet voor iedereen even aantrekkelijk is. De uitdaging bestaat erin dat elk zijn potentiële publiek werkelijk over de drempel krijgt en een kwaliteitsproduct aanbiedt. Hierbij vraag ik prioritaire aandacht voor de uitbouw van een aangepaste en belangwekkende **educatieve werking** naar jongeren en een zorgvuldige werking naar senioren toe.

Participatie betekent ook dat het geïnteresseerde publiek kan meewerken aan de uitbouw van het museum. Ik denk met name aan de rol van **vrijwilligers en vriendenverenigingen**.

HOOFDSTUK III

BELEIDSINSTRUMENTEN

Mijn globale verantwoordelijkheid richt zich naar het volledige museumlandschap; ze vertaalt zich in een voorwaardenscheppend en initiërend beleid dat het hele veld wil activeren.

Om de reeds aangegeven doelstellingen te realiseren, wil ik verschillende beleidsinstrumenten áanwenden.

1. een wettelijk instrumentarium, dat in de eerste plaats de erkenning van musea regelt;
2. een financiële ondersteuning in de vorm van subsidies;
3. overkoepelende initiatieven ter ondersteuning van musea;
4. een aantal sturingsinstrumenten;
5. een specifiek deelbeleid voor de musea onder rechtstreekse bevoegdheid van de Vlaamse Gemeenschap.

1. Een wettelijk instrumentarium

Het nieuwe museumdecreet is een raamdecreet dat snel en adequaat wil inspelen op de hedendaagse culturele verantwoordelijkheden van de musea en op de kwalitatieve verwachtingen van de overheid en het publiek, ook naar de toekomst toe. Het brengt structuur binnen de diversiteit van het ‘museumlandschap’. In hun verscheidenheid hebben de musea een aantal gemeenschappelijke kenmerken die het best door een globaal decreet geregeld kunnen worden. Het verhogen en stimuleren van de kwaliteit van de museale

werking staat centraal. Daartoe voorziet het ontwerp-decreet de erkenning van de musea en de organisatie van het museumwezen en bepaalt het op welke wijze de werking van de musea gestimuleerd en gesteund kan worden binnen de financiële mogelijkheden van de begroting van de Vlaamse Gemeenschap.

Het basisprincipe is zeker de definitie, zoals die door ICOM ("International Council of Museums" bij de UNESCO) in 1974 werd opgesteld: "een museum is een permanente instelling ten dienste van de gemeenschap en haar ontwikkeling, toegankelijk voor het publiek, niet gericht op het maken van winst, die de materiële getuigenissen van de mens en zijn omgeving verwerft, behoudt en beheert, wetenschappelijk onderzoekt, presenteert en hierover informeert voor doeleinden van studie, educatie en genoegen". Deze omschrijving wordt dan ook toegepast in de erkenningsvoorwaarden.

De erkenning is een volledig nieuw instrument binnen het museumbeleid. De erkenning moet enerzijds worden beschouwd als een **kwaliteitsstandaard** en anderzijds als eerste subsidiëringsvoorwaarde. Deze vernieuwing lost een aantal voor het Vlaamse museumlandschap belangrijke knelpunten op (zie hoofdstuk 1).

Aan de erkenning worden een aantal voorwaarden gekoppeld. De klemtoon wordt gelegd op de definitie en de basisfuncties van een museum, alsook op de garanties voor een continue, degelijke en onderscheiden werking van de verschillende museumfuncties.

In overleg met de museumsector en de andere overheden zal ik een helder en duidelijk kwalitatief beoordelingssysteem uitwerken. Dit is een uitdaging omdat tot op heden geen objectieve maatstaven zijn omschreven voor musea die uiteraard allemaal verschillend zijn. De vergelijking met de sector van het bibliotheekwezen of de culturele centra gaat immers niet op. Musea zijn minder kwantificeerbaar: de kwaliteit laat zich niet meten door de grootte van het museum, de omvang van de collectie, het aantal aanwinsten, het aantal bezoekers, het aantal evenementen, ...

In het buitenland bestaat al enige ervaring met beoordelingsmethodes. (bijlage 5)

Op basis daarvan, afgeleid uit de ICOM-definitie, kunnen een 10-tal criteria onderscheiden worden die als uitgangspunt kunnen dienen voor het opstellen van een beoordelingssysteem voor de erkenning :

1. Het museum vervult de vier functies: verzamelen, bewaren en onderzoeken van de collectie en publiekswerking.
2. Het museum beschikt over een "museumwaardige" collectie.
3. Er zijn voldoende garanties dat de verzameling en de museale bestemming ervan ook in de toekomst blijven voortbestaan.
4. Het museum streeft uitsluitend culturele en wetenschappelijke doelstellingen na. Die doelstellingen worden geformuleerd in een schriftelijke beleidsnota.
5. Het museum wordt geleid door een conservator en het beschikt over voldoende gekwalificeerd personeel om zijn verplichtingen te vervullen.
6. Het museum beschikt over de infrastructuur die noodzakelijk is voor de uitvoering van de museumfuncties.
7. Het museum beschikt over een schriftelijke inventaris, opgesteld volgens de regels van de basisregistratie.
8. Het museum moet de nodige maatregelen nemen om de verzameling met het oog op de toekomst in stand te houden en te beveiligen.
9. Het museum moet op vaste tijdstippen, gespreid over het hele jaar, toegankelijk zijn voor bezoekers, ook voor individuele bezoekers.
10. Het museum dient een dynamische publiekswerking uit te bouwen, die gericht is op cultuurbeleving en cultuurontwikkeling.

De erkenning houdt een kwaliteitskenmerk in zodat het mogelijk wordt een onderscheid te maken tussen erkende en niet-erkende musea. Een erkend museum geeft aan dat het zijn taak op een verantwoorde wijze vervult en geeft aan het publiek, subsidiegevers, schenkers, sponsors, bruikleengevers, enz. duidelijkheid over de kwaliteit van de werking en het beheer.

Bijkomend reikt het ontwerp-museumdecreet ook aan de Vlaamse Gemeenschapscommissie, de provincies, de steden, de gemeenten en de OCMW's een instrument aan om de door hen beheerde musea naar waarde te schatten.

Een erkenning door de Vlaamse regering zal een belangrijk lokaal beleidsinstrument zijn voor de verdere profilering van een plaatselijk museum.

Omgekeerd zal een weigering tot erkenning aan de lokale bestuurder een kwalitatief oordeel met objectieve gegevens bieden om beleidsbeslissingen te kunnen nemen ten opzichte van het betreffende museum.

De beoordeling van de musea (de toetsing aan de criteria) moet gebeuren door een groep van deskundigen die dicht genoeg bij de museumpraktijk staan. Essentieel is dat een beoordelingscommissie pluralistisch is samengesteld en dat er onder haar leden een duidelijke consensus bestaat over inhoud en betekenis (interpretatie) van de criteria.

Bij een beoordeling hoort ook een aangepaste nazorg. Een degelijke inspectie en begeleiding van de musea was tot op heden niet mogelijk. Wellicht ligt hier een belangrijke taak voor de museumconsulenten.

Een van de belangrijkste documenten die het museum aanbiedt bij een erkennings-aanvraag is het **beleidsplan**, een noodzakelijk instrument voor een systematische, museale bedrijfsvoering. Het plan geeft aan welke museale doelstelling men zich stelt en hoe mensen en middelen daartoe optimaal zullen worden ingezet.

Daarnaast zal het beleidsplan moeten aangeven hoe het museum omgaat met de vier museumfuncties. Het zal minimaal inhouden :

- een beschrijving van het collectiebeleid die aangeeft vanuit welke doelstelling men verzamelt zodat de gemaakte herkenbaar en evalueerbaar blijven;
- een registratie van de collectie en een planning om een permanent behoud en beheer te kunnen voeren;
- de implementatie van kennisverdieping over de collectie of ten gunste van tentoonstellingen;

- de strategie voor zowel de interne als de externe publiekswerking: welk verhaal biedt het museum en hoe manifesteert het zich in de omgeving.

2. De financiële ondersteuning (subsidies)

Via de subsidiëring wil ik een indringend museaal beleid stimuleren. De subsidiëring valt uiteen in drie soorten ondersteuning:

- subsidies aan de erkende musea op basis van een niveauspecifieke indeling;
- kwaliteitsondersteuning via overkoepelende initiatieven of begeleiding ten voordele van erkende musea of het museumwezen;
- startsubsidies en begeleiding voor zeer selectief gekozen nieuwe initiatieven.

De subsidiëringvoorwaarden vertrekken vanuit de erkenningsvoorwaarden. Alleen erkende musea komen in aanmerking voor subsidiëring, maar niet alle erkende musea zullen gesubsidieerd worden door de Vlaamse Gemeenschap. Op basis van een niveauspecifieke indeling wil ik komen tot afspraken met de vijf Vlaamse provincies en met de steden en de gemeenten betreffende de ondersteuning van de erkende musea.

Voor de subsidiëring van erkende musea zal het accent worden gelegd op projectsubsidies. Verder zijn subsidies voor een kern van personeelsleden, alsook voor de museumwerking mogelijk. Deze laatste subsidies zullen bij voorkeur gaan naar de musea die voldoende representatief en indringend zijn voor de hele Vlaamse Gemeenschap.

Wanneer de Vlaamse Gemeenschap een erkend museum subsidieert, zal de inrichtende macht van dit museum de verwachtingen geformuleerd in deze beleidsbrief moeten onderschrijven. Daarnaast zal van deze musea een resultaatsverbintenis worden gevraagd.

Nieuw is de mogelijkheid om gezamenlijke, overkoepelende of begeleidende initiatieven ten gunste van musea op gang te brengen en te ondersteunen. Ook instellingen, zelf geen musea, maar met belangrijke projecten ten gunste van de musea komen hiervoor in aanmerking. Concreet wordt hier gedacht aan het museumconsulentschap en aan een beperkt aantal steunpunten ter begeleiding van musea en museale initiatieven. Ook opleidingsprogramma's zullen door deze subsidiëring mogelijk worden gemaakt.

Rekening houdend met de multiculturele omgeving en de Europese en internationale roeping van Brussel en met de aanwezigheid van vele buitenlanders in Brussel heeft onze hoofdstad een belangrijke rol bij de uitstraling van de Vlaamse Cultuur. In deze context zal ik ook specifieke educatieve, promotionele en ondersteunende initiatieven van de Vlaamse Gemeenschapscommissie ten voordele van de Brusselse musea subsidiëren.

Voor selectief gekozen nieuwe museale initiatieven zal een startsubsidie worden voorzien. Gedurende maximaal drie jaar kan deze worden toegekend, daarna moet het museum aan de erkenningsvoorwaarden voldoen om nog subsidiëring te krijgen. De relevantie voor de Vlaamse Gemeenschap van het nieuwe initiatief zal als essentiële voorwaarde gelden bij de toekenning van de startsubsidie. Deze nieuwe initiatieven zullen daarenboven moeten worden begeleid door museumconsulenten, steunpunten of andere ondersteunende instanties.

De Vlaamse regering zal een belangrijke inspanning moeten leveren om de subsidiëringen die uit de toepassing van dit ontwerp-museumdecreet kunnen voortvloeien, optimaal te financieren. Zo'n financiële inspanning betekent een cultureel en sociaal-economisch verantwoorde investering, gezien het economisch belang en de inherente waarde van het Vlaams museumpatrimonium.

3. Overkoepelende initiatieven ter ondersteuning van de musea

3.1 Het museumconsulentschap

De evenwichtige uitbouw van de verschillende museumfuncties vergt een grote deskundigheid. Grotere musea kunnen het zich veroorloven voldoende specialisatie in huis te halen. Daarnaast is er echter behoefte aan een pool van deskundigen die begeleiden en adviseren. In Groot-Brittannië vervult de 'Museums and Galleries Commission' een dergelijke rol: de MGC adviseert en controleert inzake de verschillende museumfuncties. Nederland kent het systeem van provinciale museumconsulenten dat we hoger beschreven (hoofdstuk I - deel 4). De adviseurs zijn door hun frequente contacten met het werkveld goed geplaatst om de overheid voorstellen te formuleren ter verbetering van de museumwerking. Soortgelijke, provinciale initiatieven kunnen in ons land een belangrijke aanzet geven tot een **grotere professionaliteit** inzake de verschillende museumfuncties.

Ik zie enerzijds heil in de aanstelling van provinciale museumconsulenten die zich op hun regio concentreren en anderzijds de Vlaamse consulenten die eerder deskundig zijn op een bepaald terrein: automatisering, passieve conservering, educatief werk,.... Enkel Oost-Vlaanderen beschikt op dit ogenblik over een provinciale museumconsulent. De ervaringen in het buitenland tonen dat deze functie van groot belang kan zijn voor een provinciaal impulsbeleid ten aanzien van de lokale musea. Een verdere ondersteuning via enkele gespecialiseerde Vlaamse consulenten staat dit initiatief niet in de weg. Integendeel, een intense samenwerking tussen enkele provinciale museumconsulenten en deze van de Vlaamse Gemeenschap lijkt mij nuttig en aangewezen. Hun gezamenlijke initiatieven kunnen op termijn resulteren in een breed opgezette professionalisering van heel de museumsector. Het Nederlandse voorbeeld bewijst dat men op deze manier landelijk vrij snel resultaten kan bereiken. Het ondersteunen van dergelijke goed gecoördineerde acties is voor mij een prioriteit. Ik ben van plan daarover met de provincies overleg te plegen.

3.2 Steunpunten ter begeleiding van de musea

Op weg naar een professionele museumwerking hebben de musea een beperkt aantal steunpunten nodig. Dergelijke voorzieningen kunnen als hefboom fungeren voor een **grotere dynamiek**.

In samenwerking met, of vanuit de bestaande organisaties, wil ik voor de musea één of meerdere informatie- en oriëntatiepunten creëren, daadwerkelijke aanspreekpunten voor informatieverstrekking en voor het uitvoeren van opdrachten. Dergelijke steunpunten zijn bovendien belangwekkend voor het beleid en voor de realisatie van beleidsopties op het terrein.

Ik denk bijvoorbeeld aan een samenwerkingsverband tussen de museumconsulenten, aan de coördinatie of initiëring van opleidings- en navormingsinitiatieven, aan projectbegeleiding. Steunpunten kunnen dergelijke initiatieven nemen omdat zij door hun specialisatie en know-how een prominente positie bekleden.

Hun werking moet voldoende afgestemd zijn op contacten met het buitenland, eventueel via netwerken. Daardoor kunnen ze ook een vertegenwoordigende taak voor de Vlaamse Gemeenschap opnemen. Willen deze organisaties voor de overheid werkelijke steunpunten zijn - aanspreekpunt of opdrachthouder voor specifieke taken - dan moeten ze voldoende slagkracht kunnen ontwikkelen of mobiliseren. Vanuit zo'n positie kunnen ze de beleidsprioriteiten mee helpen realiseren.

Met de Vlaamse Museumvereniging (VMV), de Koning Boudewijnstichting en andere ondersteunende instanties zal in de toekomst een *partnership* worden aangegaan voor initiatieven ter ondersteuning van het Vlaamse museumlandschap. Ook het Koninklijk Museum voor Schone Kunsten te Antwerpen heeft als wetenschappelijke instelling van de Vlaamse Gemeenschap een essentiële informatie- en onderzoeksopdracht. Het Koninklijk Museum voor Schone Kunsten moet haar wetenschappelijke kennis toegankelijk maken voor de andere musea in Vlaanderen.

3.3 Opleidingsinitiatieven

Eén van de primaire voorwaarden om de professionaliteit te verhogen, is de realisatie van opleidingsinitiatieven. Voor het bestaande museum personeel moet worden voorzien in permanente vorming en piektraining. Als vooropleiding denk ik niet in de eerste plaats aan de oprichting van een nieuw instituut. Mijn voorkeur gaat eerder naar een geïntegreerde samenwerking tussen de universiteiten, de hogescholen en de musea zelf. Bij de uitwerking van deze ideeën wil ik ook een beroep doen op de inzichten die de provincies, de steden en de gemeenten mij kunnen bieden.

De opleidingsinitiatieven moeten zowel betrekking hebben op de conservatie, de ontsluiting van de collecties en het museumengagement, als op heel specifieke problemen waarmee het museum personeel wordt geconfronteerd.

4. Sturingsinstrumenten

4.1 Complementariteit tussen de verschillende overheidsniveaus

We moeten komen tot een samenwerking die de verschillende overheidsniveau's op elkaar afstemt. De Vlaamse Gemeenschap en de Vlaamse Gemeenschapscommissie, de vijf Vlaamse provincies, de steden en gemeenten werken dan gezamenlijk aan de uitbouw van een kwalitatief museumlandschap waarbij de inbreng van elke partner aansluit bij zijn mogelijkheden en verantwoordelijkheden. De beleidsinstrumenten van de verschillende overheidsniveau's zelf moeten op termijn een **samenhangend geheel** vormen; de strategie is deze van een doorgedreven taakverdeling en samenwerking.

Voorstel tot taakverdeling binnen de verschillende overheidsniveau's :*Vlaams niveau:*

- het opnemen van een algemene coördinerende en activerende rol;
- het erkennen van musea.

Instrumenten :

- verstrekken van voldoende financiële middelen aan de musea onder rechtstreekse bevoegdheid van de Vlaamse Gemeenschap;
- verlenen van subsidies aan erkende musea, representatief voor de Vlaamse Gemeenschap;
- financieel ondersteunen van samenwerkingsinitiatieven (structurele of occasionele) die met een minimaal Vlaamse reikwijdte meerdere erkende musea netwerken (Vlaamse, regionale, lokale).
- initiatieven ter begeleiding van erkende musea.
- voorzien in een team van vakconsulenten die de erkende musea kunnen adviseren en begeleiden;
- creëren van mogelijkheden voor wetenschappelijk onderzoek i.v.m. deelaspecten van museumwerk;
- voorzien in een opleidings- en bijscholingsinitiatieven.

Provinciaal niveau :

- het opnemen van een coördinerende en activerende rol op provinciaal niveau.

Instrumenten :

- verstrekken van voldoende financiële middelen aan de musea in eigendom van de provincie;
- verlenen van subsidies aan erkende regionale en lokale musea;
- financiële ondersteuning van samenwerkingsinitiatieven (structurele of occasionele) die met een minimaal regionale reikwijdte meerdere erkende musea netwerken (Vlaamse, regionale, lokale).

- voorzien in één of meer museumconsulenten (“generalisten”) die de musea in de provincie adviseren en begeleiden en die de museuminitiatieven in de provincie coördineren;
- organiseren van bijscholingsinitiatieven voor de musea in de provincie;
- logistiek ondersteunen van musea in de provincie.

Gemeentelijk niveau:

- het opnemen van een coördinerende en activerende rol op gemeentelijk niveau.

Instrumenten :

- verstrekken van financiële middelen aan de musea in eigendom van de gemeente;
- verlenen van subsidies aan erkende musea op het gemeentelijk grondgebied;
- logistiek ondersteunen van de musea in de gemeente.

Vlaamse Gemeenschapscommissie :

- Het opnemen van een coördinerende en activerende rol voor Nederlandstalige initiatieven binnen de Brusselse musea.

Instrumenten :

- verstrekken van financiële middelen aan de musea in eigendom van de Vlaamse Gemeenschapscommissie;
- verlenen van subsidies aan tweetalige Brusselse musea;
- educatieve, promotionele en ondersteunende initiatieven in Brusselse musea ten gunste van de uitstraling van de Vlaamse cultuur.

Omtrent de erkenning en subsidiëring van de tweetalige Brusselse musea zal ik een samenwerkingsakkoord afsluiten met de Vlaamse Gemeenschapscommissie.

Maar ook daarbuiten zouden de verscheidene overheden die een verantwoordelijkheid dragen voor de musea in Brussel inspanningen moeten doen om tot afspraken te komen ten gunste van de museumwerking van de Brusselse musea.

4.2. Samenwerkingsprojecten tussen musea en andere instellingen

Het kan zowel gaan om initiatieven tussen de musea onderling als om de samenwerking tussen musea en andere instellingen.

Concreet denk ik aan de ondersteuning van acties op het vlak van :

- de collectievorming, zoals bijvoorbeeld de bundeling van verwante deelcollecties door ruil- en bruikleen, projecten gericht op een selectief en afgestemd aankoopbeleid, ...;
- behoud en beheer, zoals bijvoorbeeld samenwerkingsprojecten rond inventarisatie, conservatie, enz;
- publiekstaken, zoals bijvoorbeeld gemeenschappelijke promotie; gezamenlijke educatieve programma's, ... ;
- onderzoeks- en opleidingstaken, zoals bijvoorbeeld voorstudies, symposia, bijscholing;
- toerisme: samenwerkingsprojecten met Toerisme Vlaanderen;
- monumenten: mogelijke opname van het roerend patrimonium van monumenten dat in situ bewaard blijft binnen het collectiebeleid van een museum.

4.3. Opdrachten-beleid

Binnen een hedendaags en actief museaal beleid kan het nodig zijn om één of meer museale functies extra te stimuleren. Daarenboven wil ik niet uitsluiten dat de Vlaamse regering zelf museale initiatieven neemt en niet louter receptief optreedt.

Dergelijke beslissingen moeten evenwel gebaseerd zijn op doordachte studies en beleidsrelevante informatie.

Ik wens dan ook via **onderzoeksopdrachten** de noden en leemten in de museumsector te detecteren. Op basis daarvan wil ik **bijzondere projecten** opzetten om ernstige tekorten of achterstanden te helpen wegwerken en om vernieuwing te initiëren binnen het museum-landschap. Ik denk bijvoorbeeld aan een onderzoek op het vlak van de nieuwe technologieën of de museale automatisering.

Daarnaast wil ik ook een aantal grotere thematische groepen van musea een evaluatie-studie aanbieden om van daaruit een meer specifiek beleid naar die musea mogelijk te maken.

Ik denk bijvoorbeeld aan de musea voor Beeldende Kunst, de musea voor Industriële Archeologie, de musea voor Volkskunde, ...

In het kader daarvan moet de mogelijke vraag naar overname, sluiting of oprichting van musea een gefundeerd antwoord kunnen krijgen.

5. De musea van de Vlaamse Gemeenschap

Wanneer ik een geloofwaardig museumbeleid wil voeren dan moeten de musea waarvan de Vlaamse Gemeenschap de initiatiefnemer of het bevoegde gezag is in de eerste plaats aan de intenties van deze beleidsbrief beantwoorden. In die zin is het evident dat deze musea op zijn minst voldoen aan de erkenningscriteria die binnen het museumdecreet zijn voorzien. De drie

musea van de Vlaamse Gemeenschap zullen overigens als eersten onderworpen worden aan de beoordeling van de museumraad om erkend te worden.

Van de musea van de Vlaamse Gemeenschap verwacht ik **een verantwoorde maar ook een nieuwende omgang met de vier museumfuncties**: de collectievorming, de conservatie, de studie en de ontsluiting.

Onze musea moeten ook creatief zijn in het verwezenlijken van een **publieksbinding**.

Waarom zouden onze musea niet eenmaal per maand hun deuren 's avonds - indien mogelijk gratis - openstellen voor een georganiseerde rondleiding en een te betalen drankje in de cafetaria ?

Al hoeft de Vlaamse Gemeenschap het museumaanbod zeker niet te verhogen, toch mag ze haar initiërende opdracht niet afzweren. Een gefundeerd onderzoek zou immers kunnen aantonen dat de Vlaamse Gemeenschap voor waardevolle collecties of musea een morele verantwoordelijkheid draagt om deze samen te brengen of over te nemen.

5.1. Het Koninklijk Museum voor Schone Kunsten te Antwerpen

Het Koninklijk Museum voor Schone Kunsten is het enige museum in Vlaanderen met een officieel **wetenschappelijk statuut**. Het is dan ook een belangrijk **steunpunt** voor alle musea in Vlaanderen.

Het Koninklijk Museum voor Schone Kunsten van de Vlaamse Gemeenschap is niet enkel het grootste museum in Vlaanderen, maar bezit daarenboven de belangrijkste collectie Vlaamse kunst ter wereld: schilderijen, beeldhouwwerk en grafiek van de 14^e tot de 20^e eeuw. Zowel door zijn wetenschappelijk statuut als door zijn unieke waardevolle collectie is dit een museum van internationaal niveau. Zeker op het vlak van wetenschappelijk onderzoek en collectiebeheer maar ook op het vlak van tentoonstellingen en publiekswerking moet het Koninklijk Museum voor Schone Kunsten de **samenwerkingsverbanden met evenwaardige musea in het buitenland** verder uitbouwen en nog meer concretiseren.

Het Koninklijk Museum voor Schone Kunsten moet zich inschrijven in het extern beleid van de Vlaamse regering dat aan Vlaanderen een sterke culturele profilering in het buitenland wil geven.

Dit vereist van het Koninklijk Museum voor Schone Kunsten een **dynamisch beleid** met:

- een krachtige programmatie op internationaal niveau in verhouding met de eigen collectie;
- een ondersteunende wetenschappelijke functie die vernieuwende inzichten oplevert;
- een sterke publieksgerichte en educatieve werking;
- een selectief en permanent collectiebeheer.

Ondertussen werd het ontwerp-besluit van de Vlaamse regering houdende statuut en organisatie van de Vlaamse Wetenschappelijke instellingen en de regeling van de rechtspositie van het personeel principieel goedgekeurd. Dit ontwerp-besluit ligt momenteel voor advies bij de Raad van State.

Door de nieuwe regeling kan de **hoofdconservator** - die doctor in de kunstgeschiedenis moet zijn - aangeworven worden via een open procedure. Het mandaat van de nieuwe hoofdconservator zal 6 jaar bedragen en kan verlengd worden. Binnenkort zal dan ook de aanwervingsprocedure worden opgestart. De kandidaten zullen in de eerste plaats worden getest op hun managementcapaciteiten.

Het beleid van het Koninklijk Museum voor Schone Kunsten wordt evenwel niet alleen gemaakt door de hoofdconservator. Daarom moet de volledige staf van het museum betrokken worden bij het uittekenen van het beleid. Het profiel van het nieuwe personeelskader biedt daartoe ruime mogelijkheden.

Wat de **ruimtelijke behoeften** van het Koninklijk Museum voor Schone Kunsten betreft, zal ik een aantal initiatieven nemen :

- de centrale 'bunker'-ruimte wordt in de komende maanden heringericht als een tentoonstellingsruimte met een zeer eigen karakter;
- een globaal haalbaarheidsonderzoek moet aantonen of bepaalde ruimtes binnen het bestaande gebouw kunnen herwonnen worden als tentoonstellingszalen, mits een andere

locatie wordt gevonden voor bijvoorbeeld de bibliotheek, de conferentiezaal of de administratieve diensten;

- de heropfrissing van de tentoonstellingszalen wordt verder gezet.

Het Koninklijk Museum voor Schone Kunsten is momenteel ook verantwoordelijk voor de programmatie en de exploitatie van het voormalig Koninklijk Paleis op de Meir, het I.C.C. (Internationaal Cultureel Centrum). Dit stadspaleis - door Koning Boudewijn in 1970 aan de Belgische Staat geschonken mits een culturele bestemming - werd aan de Vlaamse Gemeenschap overgedragen in april 1996. Naar aanleiding van Antwerpen 93, Culturele Hoofdstad van Europa, werd het Centrum voor Beeldcultuur ook gebruiker van het Koninklijk Paleis. Het Koninklijk Paleis is evenwel aan renovatie toe en zal in de komende jaren daartoe slechts gedeeltelijk bruikbaar zijn.

De provincie Antwerpen heeft binnen haar gewaardeerd museumbeleid de optie genomen om het Filmmuseum - Centrum voor Beeldcultuur - een huisvesting te bezorgen, geïntegreerd bij het provinciaal museum voor Fotografie. Ik feliciteer de provincie met deze zowel inhoudelijke, als ruimtelijke interessante optie.

Voor de tijdschriftenbibliotheek van het ICC zal ik zelf een nieuwe lokatie zoeken, geïntegreerd in de bibliotheken van het KMSK of het MUHKA. Wat deze beide bibliotheken betreft is een ver doorgedreven samenwerking in de toekomst gewenst.

De uiteindelijke bestemming, na renovatie, van het Koninklijk Paleis zal cultureel en publieksgericht zijn. In een Europees perspectief is het Koninklijk Paleis een uitermate geschikte lokatie als onthaalstructuur voor prestigieuze en vernieuwende kunst- en architectuurtentoonstellingen, poëzie, theatermonologen en kamermuziek. Daarnaast denk ik dat een private promotionele functie in het Koninklijk Paleis kan gehuisvest worden om de hoogstaande culturele invulling te ondersteunen en een breder draagvlak te geven.

Met het Koninklijk Museum voor Schone Kunsten, de Universiteit Antwerpen en eventuele andere geïnteresseerde partners zullen samenwerkingsverbanden worden afgesloten wat de programmatie binnen het Koninklijk Paleis betreft.

5.2. Het Kasteel van Gaasbeek

Het Kasteel van Gaasbeek is één van de heerlijkheden waar Vlaanderen rijk aan is en die de geschiedenis en de culturele identiteit van Vlaanderen mee hebben bepaald.

Het kasteeldomein van Gaasbeek werd in 1923 door Marie Peyrat, markiezin Arconati Visconti geschonken aan de Belgische Staat onder voorwaarde van ‘de instandhouding van het domein, de voortzetting en aanmoediging van de artistieke en wetenschappelijke navorsing en het ter beschikking stellen van het kasteeldomein van Gaasbeek aan het publiek en de vorsers’.

Het Kasteel van Gaasbeek wordt momenteel in 5 fazen gerestaureerd. Vanaf 1994 wordt per fase 25 miljoen BF geïnvesteerd in de restauratie van de gebouwen van het kasteeldomein. Tegen het jaar 2000 zou de restauratie afgerond moeten zijn.

Het Kasteel van Gaasbeek moet zich in de toekomst sterker profileren als **historisch en specifiek Kasteelmuseum** van de Vlaamse Gemeenschap. Het moet verder uitgebouwd worden rond het thema ‘de heerlijkheid en het kasteelwezen in Vlaanderen’. Zowel het kasteel met zijn collectie, bibliotheek en ontvangstruimtes als het parkdomein hebben daarin een museale opdracht. Het domein van Gaasbeek trekt in de zomermaanden een groot publiek aan. Het Kasteel van Gaasbeek moet deze opportuniteit in de toekomst nog beter benutten door een specifieke cultuurpedagogische programmatie aan te bieden aan jong en oud.

Samenwerkingsverbanden met andere kasteelsites in Vlaanderen moeten worden aangegaan zowel op het vlak van het beheer en de ontsluiting van de collecties, als op het vlak van het cultuurtoerisme. Het Kasteel van Gaasbeek moet hierin een initiërende rol vervullen.

5.3. Het Museum van Hedendaagse Kunst te Antwerpen (MUHKA)

Het MUHKA bestaat sinds 1985 en is een initiatief van de Vlaamse Gemeenschap. Het is geen overheidsinstelling zoals het KMSK of het Kasteel van Gaasbeek maar wel een vzw. De leden van de Raad van Bestuur worden door de algemene vergadering benoemt op voorstel van de Vlaamse cultuurminister.

De vzw MUHKA heeft een ad nominatim inschrijving in de begroting en krijgt jaarlijks een dotatie van de Vlaamse Gemeenschap.

Aan de grondslag van de collectie ligt een schenking van de Stichting Gordon Matta-Clark. Sinds 1986 koopt het MUHKA actuele kunst. Als vertrekbasis worden de jaren 70 aangenomen.

Het MUHKA heeft een verregaande autonomie. Ik wil dit zo houden. De overheid moet evenwel op geregelde tijdstippen op basis van een evaluatie een aantal beleidsbeslissingen kunnen nemen in verband met het reilen en zeilen van de instelling.

In maart 1997 vervallen de mandaten van de Raad van Bestuur. Het MUHKA bestaat dan 12 jaar. Een jonge leeftijd in museale termen maar voldoende rijp om dit 'nieuwe' initiatief te evalueren en op basis daarvan beleidslijnen te trekken naar de toekomst.

Ik zal aan het MUHKA en aan een onafhankelijke en deskundige visitatiecommissie vragen om **een evaluatierapport** op te maken van de voorbije periode en suggesties te formuleren naar de toekomst.

Naast andere musea en centra voor hedendaagse kunst in Vlaanderen moet het MUHKA een indringend steunpunt zijn voor het binnen- en buitenlandse kunstgebeuren in Vlaanderen.

Ik wens dat het MUHKA naar de toekomst toe :

- een meerjarenprogramma concipieert;
- samenwerkingsverbanden opzet met buitenlandse musea en gastcuratoren voor tentoonstellingsprojecten;

- een selectiever en duidelijk geprofileerd collectiebeleid voert;
- en de communicatie met andere kunstdisciplines verder uitbouwt.

Ook wat de **publiekswerking** betreft, moet het MUHKA toonaangevend zijn binnen de minder toegankelijke sector van de hedendaagse kunst. De huidige educatieve dienst van het MUHKA is hierbij reeds spraakmakend en slaagt er wonderwel in om jongeren en scholen op een speelse manier te betrekken bij de hedendaagse kunst. Deze dienst moet verder uitgebouwd worden.

Het **artistiek personeel** van een museum van hedendaagse kunst moet getuigen van een creatieve en inhoudelijk vernieuwende aanpak, een internationale kennis en visie, de nodige voeling met de Vlaamse hedendaagse kunstenaars en een notie van cultureel management en publiekscommunicatie. Om de invulling van deze opdracht uitdagend te houden denk ik eraan om de artistieke directeur en de curatoren van het MUHKA in de toekomst een mandaat te geven van 6 jaar.

Tenslotte pleit ik voor een grotere - eventueel zelfs een structurele - **samenwerking tussen het KMSK en het MUHKA**. Verschillende diensten of taken kunnen efficiënter gebeuren door de gemeenschappelijk te voorzien. Ik denk aan de museale bibliotheek, administratieve taken, planning en promotie, ...

SYNTHESE - Hoofdstuk I

Analyse van het museumlandschap

1. Het aanbod : dicht bevolkt en verscheiden

Het aanbod is groot, ongelijkwaardig, rijk, verscheiden en versnipperd. Dit uit zich in alle elementen die betrekking hebben op het museumlandschap:

- de collectie: de aard, de omvang, het belang, de conservatie;
- het wetenschappelijk onderzoek;
- de publiekswerking, de toegankelijkheid en de ontsluiting;
- de initiatiefnemer en het bevoegd gezag: privé (meestal vzw's), gemeenten, provincies, OCMW, Vlaamse Gemeenschapscommissie, Vlaamse Gemeenschap, federale staat.

2. Een stand van zaken

Een vijftal gedetecteerde problemen

- versnippering van het museumlandschap en fragmentaire samenwerking tussen musea;
- het soms zwakke profiel, gebrek aan uitstraling;
- onevenwichtige uitbouw van de verschillende museumfuncties;
- de afwezigheid van volwaardige museumgerichte opleidingen;
- het tekort aan gecoördineerd onderzoek en beleidsondersteunende informatie.

3. Het beleid op de verschillende overheidsniveau's

1. De Vlaamse Gemeenschap

- Een verouderde wetgeving laat niet toe een selectief, dynamisch en overkoepelend museumbeleid te voeren.
- De Brusselse musea vallen hoofdzakelijk onder de federale verantwoordelijkheid en blijven verweesd achter op vlak van cultuurbeleid.

2. De Vlaamse Provincies

- Waar het provinciaal beleid zich vroeger hoofdzakelijk concentreerde op het dagelijkse beheer van de eigen musea, zijn er momenteel tekenen dat de provincies een actiever museumbeleid willen voeren.
- Tussen de provinciale cultuurdiensten bestaat een interprovinciaal overleg.
- Openbaar Kunstbezit in Vlaanderen is het gewaardeerde museale tijdschrift dat op initiatief van de vijf Vlaamse provincies wordt uitgegeven.

3. Het Gemeentelijk Museumbeleid

- Een rijke verscheidenheid maar ook een ongelijkwaardige beleidsvoering is hier troef. Een aantal schepenen van cultuur schreven stedelijke cultuurbeleidsnota's. Dit is een voorbeeldig initiatief.
- De Vereniging van Vlaamse Steden en Gemeenten richtte onlangs een permanente werkgroep 'gemeentelijk museumbeleid' op.

4. Ondersteunende instellingen

Verscheidene ondersteunende instellingen zijn vandaag reeds actief en bieden begeleiding aan de musea. De instellingen werken momenteel eerder los van mekaar.

SYNTHESE - Hoofdstuk II

Uitgangspunten en doelstellingen voor een museumbeleid in Vlaanderen

1. Algemene uitgangspunten

De kerngedachten van het Vlaams regeerakkoord (juni 1995) schragen het nieuw museumbeleid:

- het bevorderen van het belang en de waarde van cultuur;
- het verhogen van de kwaliteit en professionaliteit;
- het stimuleren van participatie en samenwerking;
- complementariteit met de steden en gemeenten en de vijf Vlaamse provincies.

De algemene uitgangspunten vertrekken vanuit de rol die de musea spelen als maatschappelijke actoren:

- *De plaats van het museum in de samenleving.*

Het museum heeft een cultuurontwikkende functie en heeft slechts zin wanneer het een betekeniswaarde verwerft..

Daarom moet het museum telkens opnieuw keuzes maken.

Het museale aanbod Ontsluiting is dus meer dan het toegankelijk maken van collecties.

Het is de manier waarop het museum zich manifesteert in haar omgeving.

Het museum is een huis voor diverse netwerken: wetenschappelijke, culturele, recreatieve, geografische, sociale, ...

- *Musea en toerisme.*

Musea zijn een belangrijke 'motor' voor het toerisme, zowel economisch als cultureel.

Toerisme verbreedt het financieel draagvlak voor het cultuurbehoud en de cultuurbeleving.

Samenwerkingsverbanden tussen musea en toerisme moeten prioritair worden uitgewerkt.

- *Musea en/in de stad.*

Musea zijn katalysator voor het bevorderen van de kwaliteit van de leefomgeving.

Ze moeten naar buiten treden door te participeren aan culturele manifestaties en festivals in de stad of gemeente.

- *Musea en onderwijs.*

Culturele competentie is bepalend voor cultuurparticipatie.

Cultuur-educatie in alle onderwijsvormen is een belangrijke hefboom voor de spreiding van de cultuurdeelname over alle lagen in onze samenleving.

- *Musea als autonome ankerpunten.*

Musea moeten uitgroeien tot kwaliteitsvolle, autonoom werkende instellingen die zich duidelijk maatschappelijk positioneren.

2. Doelstellingen van een museumbeleid

1. Kwalitatieve structurering van het museumlandschap.

- Er wordt een erkenning van musea ingevoerd.
De erkenning van musea zal een kwalitatief onderscheid in het museumlandschap mogelijk maken en zal als kwaliteitsstandaard gelden voor het beleid van alle overheidsniveaus en instellingen in Vlaanderen.
- Complementaire afspraken tussen de verschillende overheidsniveaus zullen het beleid en meer samenhang bezorgen.

2. De kwaliteit van de museale werking verhogen.

- Een kwaliteitsontwikkeling op gang brengen is in de eerste plaats de verantwoordelijkheid van het museum zelf. Een verregaande verzelfstandiging en responsabilisering is daartoe gewenst.
- Een evenwichtige en dynamische uitoefening van de museale functies zal worden geactiveerd:
 1. *De collectievorming optimaliseren.*
Collecties bepalen het profiel van een museum. Elk museum moet beschikken over een beschrijving van zijn collectiebeleid dat een inzicht verschaft in de opbouw en het doel van de collectie. Vertrekkend vanuit deze beschrijving moet het mogelijk zijn om de museale collecties kwalitatief te versterken, door afspraken te maken met andere musea, of door collectiestukken die niet passen in de doelstelling van het museum te vervreemden.
 2. *Het behoud en beheer van de collectie bestendigen.*
Een performant beheer van de collectie - met een adequate inventaris, een continue conservering en een regelmatige evaluatie - geldt als prioritaire voorwaarde voor een actief cultuurbehoud.
Van elk museum mag worden verwacht dat zijn collectie geregistreerd is. Een goede registratie is de eerste ontsluiting van de collectie en een essentieel instrument voor wetenschappelijk onderzoek, publiekswerking en evaluatie van de collectie.
Passieve conservering van de collectie moet worden aangemoedigd. Ze werkt preventief tegen verval en vermijdt dure en drastische restauraties.
 3. *Gericht en vernieuwend wetenschappelijk onderzoek.*
Wetenschappelijk onderzoek moet de kennis en de inzichten over de collectie verdiepen. Het dient ter ondersteuning van het collectiebeleid en de tentoonstellingen en zal de kwaliteit van de publieksinformatie verhogen.
 4. *De publiekswerking activeren.*
Ontsluiting van het museum is gericht op cultuurbeleving en cultuurontwikkeling en geeft aan het museum een gezicht in de samenleving.
De publiekswerking, zowel intern als extern, vormt een kerntaak van het museum en moet een doeltreffende cultuurpedagogische begeleiding voorzien en een cultureel kwaliteitsaanbod openbaren in de leefomgeving. Daardoor moet het museum in staat zijn een zo ruim mogelijk deel van zijn potentieel publiek te bereiken.

3. De samenwerking tussen musea stimuleren

Samenwerkingsverbanden tussen musea creëren een meerwaarde voor het geheel van de museale werking en zullen gestimuleerd worden.

Bijvoorbeeld voor het bevorderen van de samenhang van collecties, het opnemen van nieuwe technologische ontwikkelingen, het samen voeren van promotie, het standaardiseren van de registratie, informatieverwerking en wetenschappelijk onderzoek.

4. De participatie bevorderen

De participatie zal worden bevorderd, niet door het aanbod uit te breiden, maar door de betrokkenheid bij de bestaande musea te vergroten. Daartoe geldt de uitbouw van een aangepaste en belangwekkende educatieve werking naar jongeren en senioren als prioriteit. Ook het activeren van de rol van vrijwilligers rond het museum verdient de nodige aandacht.

SYNTHESE - Hoofdstuk III

Beleidsinstrumenten

Om de doelstellingen voor een vernieuwend museumbeleid te realiseren (hoofdstuk II) zal een voorwaardescheppend en initiërend beleid worden gevoerd. Volgende beleidsinstrumenten zullen daartoe worden aangewend:

1. Een wettelijk instrumentarium

- Het nieuwe museumdecreet brengt structuur binnen de diversiteit van het museumlandschap en wil inspelen op de hedendaagse culturele verantwoordelijkheden van de musea en op de kwalitatieve verwachtingen van de overheid en het publiek, ook naar de toekomst toe. Het
- Het museumdecreet voorziet een erkenning van musea en subsidiëring van erkende musea en initiatieven voor het volledige museumwezen.
De erkenningsvoorwaarden refereren naar buitenlandse modellen en vragen garanties voor een continue, verantwoorde, hedendaagse en onderscheiden werking van de verschillende museumfuncties.
- Een beleidsplan zal aangeven hoe het museum omgaat met de vier basisfuncties.

2. De financiële ondersteuning

Om een indringend museaal beleid te stimuleren worden drie soorten subsidies voorzien:

- subsidies aan erkende musea op basis van een niveauspecifieke indeling en binnen het kader van de complementariteit met de andere overheidsniveaus;
- subsidies voor overkoepelende initiatieven of begeleiding van erkende musea of het gehele museumwezen;
- startsubsidies en begeleiding voor zeer selectief gekozen nieuwe museale initiatieven.

3. Overkoepelende initiatieven ter ondersteuning van de musea

1. Het museumconsulentschap

Museumconsulenten bewerkstelligen een grotere professionaliteit inzake de verschillende museumfuncties.

Daartoe zullen Vlaamse museumconsulenten worden aangesteld die zich op een bepaald thema hebben gespecialiseerd. Anderzijds zal de aanstelling van algemene provinciale museumconsulenten worden aangemoedigd en ondersteund.

2. Steunpunten ter begeleiding van musea

De oprichting of aanduiding van een beperkt aantal steunpunten zal als hefboom fungeren voor een grotere dynamiek in het museumlandschap.

De steunpunten zullen verscheidene taken op zich nemen:

- informatie- en oriëntatiepunt, onderzoekscentrum;
- verzameling van museumconsulenten;
- overkoepelende initiatieven voor het gehele museumwezen;
- coördinatie van opleidings- en navormingsinitiatieven;
- opbouw internationale netwerken.

3. Opleidingsinitiatieven

In samenwerking met de universiteiten, hogescholen en de musea zelf zullen opleidingsinitiatieven aangeboden worden om de professionaliteit te verhogen.

4. Sturingsinstrumenten

1. Complementariteit tussen de verschillende overheidsniveaus

Via overleg zal een taakverdeling tussen de verschillende overheidsniveaus worden afgesproken. Aldus kan een samenhangend en afgestemd beleid worden opgebouwd.

2. Samenwerkingsprojecten tussen musea en andere instellingen

Samenwerkingsprojecten tussen musea, tussen musea en andere instellingen zullen worden aangemoedigd en ondersteund.

3. Opdrachtenbeleid

Op basis van onderzoek en evaluatie zullen bijzondere projecten worden opgezet om achterstanden in te lopen en vernieuwing te initiëren.

5. De musea van de Vlaamse Gemeenschap

1. Het Koninklijk Museum voor Schone Kunsten

- Door haar wetenschappelijk statuut en haar omvangrijke en waardevolle collectie moet het KMSK uitgroeien tot een steunpunt voor alle musea in Vlaanderen.
- Het KMSK moet de samenwerkingsverbanden met evenwaardige musea in het buitenland verder uitbouwen en nog meer concretiseren.
- Het KMSK moet een dynamisch beleid voeren met een krachtige programmatie, vernieuwende wetenschappelijke inzichten, een sterke publieksgerichte en educatieve werking en een selectief en permanent collectiebeheer.
- De hoofdconservator zal worden aangeworven via een open procedure en met een verlengbaar mandaat van 6 jaar.
- De ruimtelijke behoeften van het KMSK zullen in kaart worden gebracht. Prioriteit gaat naar herschikking, renovatie of uitbreiding binnen het bestaande monumentale gebouw.
- Het Koninklijk Paleis op de Meir (KMSK/ICC) zal worden gerestaureerd. Het zal een onthaalstructuur worden voor aangepaste en vernieuwende kunstprojecten, naast een private promotionele functie om de uitstraling en programmatie een breder draagvlak te geven.

2. Het Kasteel van Gaasbeek

- Het Kasteel van Gaasbeek moet zich verder profileren als historisch kasteelmuseum rond het thema 'de heerlijkheid en het kasteelwezen in Vlaanderen'.
- Het moet samenwerkingsverbanden aangaan met andere kasteelsites.
- Het moet een cultuureducatieve programmatie uitbouwen naar jong en oud voor het kasteel en het park.

3. Het Museum van Hedendaagse Kunst te Antwerpen

- Het MUHKA zal worden geëvalueerd om beleidsopties te kunnen nemen naar de toekomst.
- Het MUHKA moet een indringend steunpunt zijn voor het binnen- en buitenlandse kunstgebeuren in Vlaanderen. Wat de publiekswerking betreft moet het MUHKA verder bouwen op de toonaangevende rol die haar educatieve dienst vervult.
- Het artistiek personeel moet getuigen van een vernieuwende aanpak, een internationale visie, voeling met de Vlaamse hedendaagse kunstscène en een notie van cultureel management en publiekscommunicatie.
Het mandaatsysteem moet ernstig worden overwogen.
- Er moet meer samenwerking komen tussen het KMSK en het MUHKA.

BIJLAGEN

Bijlagen

1. Literatuuroverzicht
2. Investerings van gemeenten, OCMW en provincies in musea
3. Evolutie budget museumwerking Vlaamse Gemeenschap
4. Overzicht kredieten voor toelagen aan musea vanuit de Vlaamse Gemeenschap
5. Bestaande methodes van museumbeoordeling in het buitenland

Bijlage 1

LITERATUUROVERZICHT TEKSTEN EN DOCUMENTEN MUSEUMBELEID

- Een regering voor de Vlamingen. Regeerakkoord Vlaamse regering 1995
- Werken aan netwerken. Beleidsnota Cultuur, Gezin en Welzijn ingediend door Luc Martens, Vlaams minister van Cultuur, Gezin en Welzijn, 1995
- Beknopt verslag van het debat in het Vlaams Parlement over de beleidsnota Cultuur, Gezin en Welzijn in Vlaanderen, 26 maart 1996
- Beleidsbrief Toerisme Vlaanderen. Beleidsprioriteiten 1995-1999 ingediend door Luc Van den Brande, minister-president van de Vlaamse regering, 1995
- Beleidsbrief Vlaanderen sturen, lokaal besturen ingediend door Vlaams minister van Binnenlandse Aangelegenheden, Stedelijk Beleid en Huisvesting, oktober 1995
- Bijdrage van de Vlaamse administratie aan het regeerprogramma van de aantredende Vlaamse regering - mei 1995
- Uittreksel uit het Jaarverslag van de afdeling Beeldende Kunst en Musea, 1995
- Algemene tekst Museumbeleid in Vlaanderen - uittreksel uit stagerapport (1995)
- Overzicht van de kredieten musea - 1986-1996
- Beleid t.a.v. bouwkundig erfgoed en toerisme : het Vlaamse museumbeleid / Dirk Yzewyn (UFSIA) (1994)
- De economische impacten van cultuur en van het cultureel subsidiebeleid - beleidssamenvatting / G. Debrabander (1995)
- Studiedag Provinciaal Museumbeleid (1992) - Museumleven, 1993
- Het museumlandschap in Limburg - Tijdschrift Vlaanderen (1993)3
- Museumbeleid provincie Limburg. Enkele conclusies omtrent studie en/of aanzetten tot beleidsnota (1994)
- Het West-Vlaamse museumlandschap : vraag en aanbod - Tijdschrift Vlaanderen (1992)2
- Enquête van de afdeling Beeldende Kunst en Musea over financiële inspanningen voor musea door de lagere overheden (1994)
- Nota Musea Vlaanderen (1990)

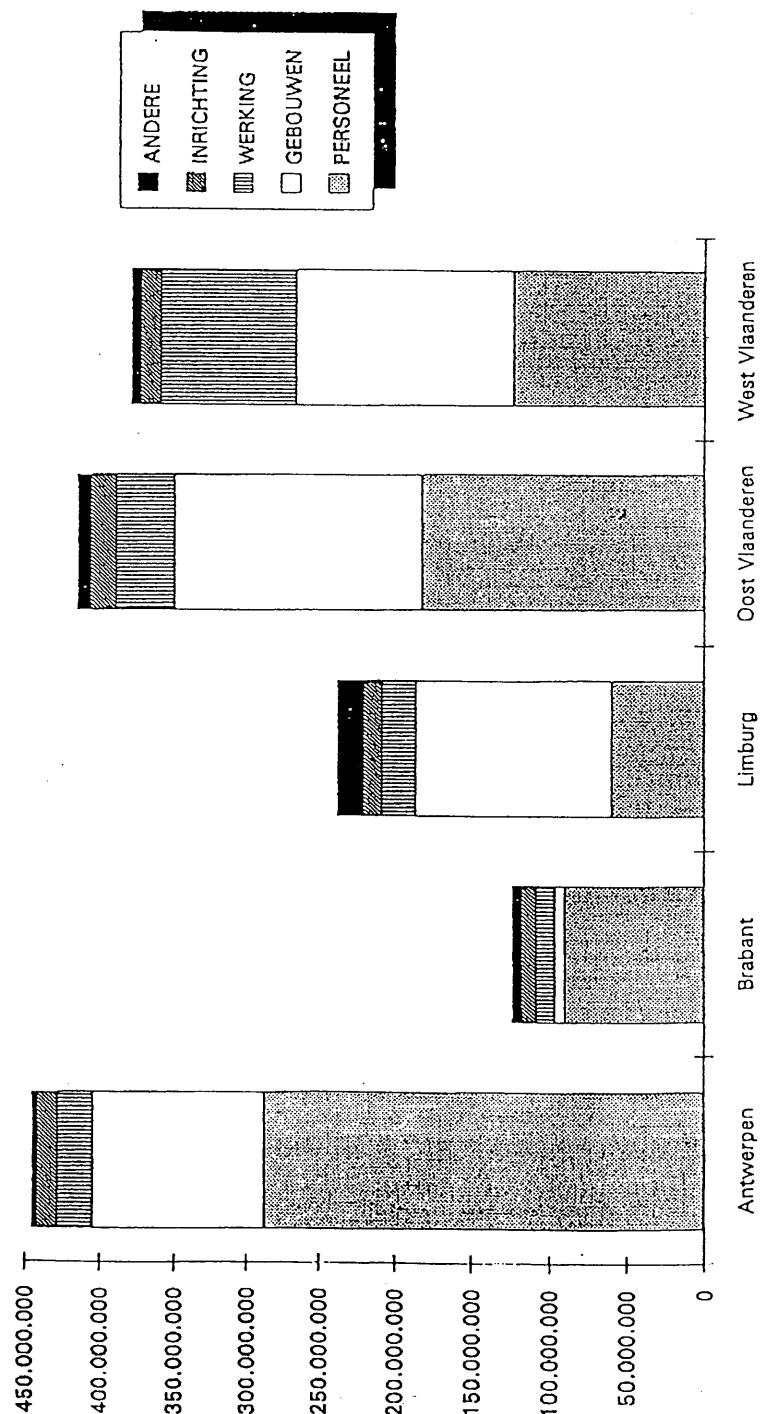
- Verzamel- en museumbeleid in Vlaanderen : enkele conclusies en aanbevelingen/ Koen Brams en Dirk Pültau - De Witte Raaf 60, maart-april 1996
- De moeilijke cultuurspreiding/ Dirk Diels, 1993
- Nota "Kiezen voor kwaliteit", Den Haag, 1990
- Nota Cultuurbeleid 1993-1996 "Investeren in cultuur", Den Haag, 1992
- Cultuurbeleid in Nederland. Nationaal rapport voor de Raad van Europa. Den Haag, 1993
- Musea en de publieksfunctie/ Ria Veenstra - Boekmancahier 8, juni 1991
- Wie is bang voor het publiek ?/ M.A. Boorsma en A.C.J. de Leeuw - Boekmancahier 20, 1994
- Acht stellingen voor Open Monumenten/ Koning Boudewijnstichting

Bijlage 2

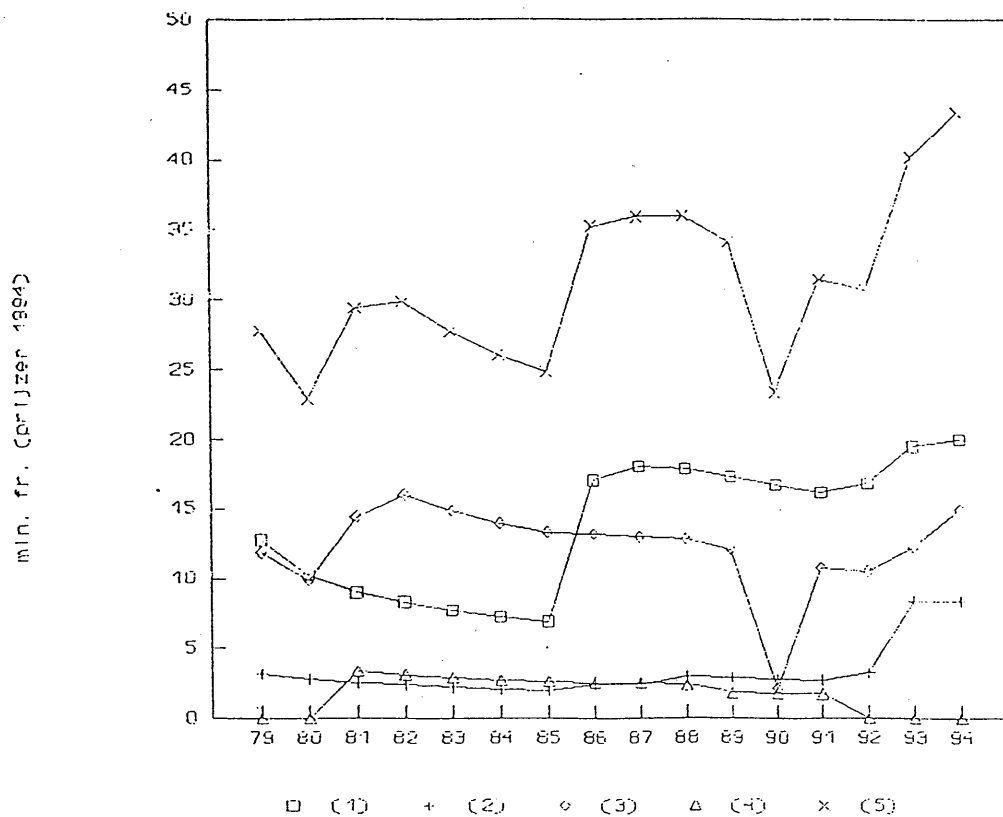
Investerings van gemeenten, OCMW en provincies in musea

Musea in Vlaanderen

PROVINCIE	PERSONEEL	GEBOUWEN	WERKING	INRICHTING	ANDERE	TOTAAL
Antwerpen	287.430.241	117.343.369	24.193.170	13.551.000	2.836.665	445.354.445
Brabant	89.878.800	6.503.390	12.033.624	9.100.000	6.214.000	123.727.814
Limburg	59.264.936	126.702.217	22.566.200	11.475.000	17.493.000	237.501.353
Oost Vlaanderen	181.966.779	168.043.732	39.458.776	16.825.500	9.827.529	416.120.316
West Vlaanderen	122.932.383	143.239.612	93.574.540	12.819.209	6.756.630	379.322.374
Totaal	741.471.139	561.832.320	191.824.310	63.770.709	43.127.824	1.602.026.302

Evolutie budget museumwerking Vlaamse Gemeenschap

- (1) gewone toelagen openbare musea
- (2) gewone toelagen particuliere musea
- (3) buitengewone toelagen
- (4) toelagen educatieve projecten
- (5) totaal

Bijlage 4

OVERZICHT KREDIETEN VOOR TOELAGEN AAN MUSEA VANUIT DE VLAAMSE GEMEENSCHAP

	Gewone toelagen Openbare musea	Gewone toelagen privé-musea	Buitengewone toelagen	Toelagen Educatieve Projecten Openbare Musea	Toelagen Educatieve Projecten Privé- Musea
1979	6.900.000	1.700.000	6.400.000	-	
1980	5.900.000	1.600.000	5.700.000	-	
1981	5.600.000	1.600.000	9.000.000	2.100.000	
1982	5.600.000	1.600.000	10.800.000	2.100.000	
1983	5.600.000	1.600.000	10.800.000	2.100.000	
1984	5.600.000	1.600.000	10.800.000	2.100.000	
1985	5.600.000	1.600.000	10.800.000	2.100.000	
1986	14.000.000	2.000.000	10.800.000	2.100.000	
1987	15.000.000	2.000.000	10.800.000	2.100.000	
1988	15.000.000	2.500.000	10.800.000	1.400.000	600.000
1989	15.000.000	2.500.000	10.500.000	1.000.000	600.000
1990	15.000.000	2.500.000	1.900.000	1.000.000	600.000
1991	15.000.000	2.500.000	10.000.000	1.000.000	600.000
1992	43.02	33.54	01.01	-	-
1993	19.000.000	8.200.000	12.000.000	-	-
1994	19.800.000	8.300.000	19.250.000	-	-
1995	01.01	55.000.000			
1996		55.000.000			

Bestaande methodes van museumbeoordeling in het buitenland.

In de V.S.A. wordt momenteel een zeer uitgebreide procedure gehanteerd. Een lijst met ca. 250 vragen wordt aan de aanvragende instelling overhandigd. Deze krijgt één jaar tijd om de lijst in te vullen en zo nodig orde op zaken te stellen. De antwoorden worden dan beoordeeld door een team van de AMA (American Museums Association - te vergelijken met onze VMV), niet door de overheid ! Als de beoordeling van de lijst gunstig uitvalt wordt een bezoek gebracht aan de betrokken instelling en tenslotte valt het beslissende oordeel.

Deze procedure is erg zwaar voor de musea. Ze is duur (zij staan in voor alle kosten), vraagt veel tijd en moeite. Bovendien wordt de lat erg hoog gelegd, zodat weinig musea een erkenning krijgen. Na tien jaar werden slechts 484 musea erkend, ongeveer 10 % van het totale aantal. Het aantal musea dat daarna nog erkend werd, was steeds kleiner. Dat bewijst het weinig stimulerend karakter van dit systeem.

Tot slot dient opgemerkt dat deze 'accreditation' uitsluitend bedoeld is voor het aantrekken van privé-sponsoring. Het Amerikaanse systeem kent niet onze tradities van overheidssubsidiëring.

In onze omgeving lijkt dit een weinig aantrekkelijke procedure, ook omdat ze te weinig stimuleert. De meeste musea zullen van tevoren afgeschrikt worden om zelfs een aanvraag te richten en te trachten aan de eisen te voldoen. In dat geval is er dan ook geen sprake van een stimulerend beleid, maar wordt een systeem aangemoedigd waarin uitsluitend de "grote, sterke musea" worden bevestigd in een positie die ze eigenlijk al lang hebben, terwijl kleinere, nieuwere, zwakkere instellingen geen kans hebben zich aan te passen.

In Groot-Brittannië werd een ander systeem voor erkenning ontwikkeld, nl. de 'Museums registration'. Niet alleen is de procedure veel eenvoudiger, ook zijn de criteria niet zo streng.

De bedoeling is om tegelijkertijd minimumeisen op te leggen en om een klimaat te creëren waardoor de musea een grotere publieke ondersteuning krijgen. De vragenlijst bleef beperkt tot enkele bladzijden. De procedure is veel eenvoudiger, de deelname is gratis.

Musea die geregistreerd zijn komen in aanmerking voor financiële steun (subsidies) en dienstverlening van de Area Museum Council (bv. ontlenen tentoonstellingsmateriaal, opleiding, restauratie, e.d.). Het voordeel is dan ook dat zeer veel musea trachten de minimumeisen te halen (stimulans). Nadeel is dat waarschijnlijk een aantal randgevallen toch een (voorlopige) erkenning krijgen.

In Nederland heeft men in 1993 beslist om dit Britse systeem te volgen, zij het aangepast aan de eigen specifieke situatie.